

Załącznik do Uchwały Nr L/394/14
Rady Gminy Dzierżoniów
z dnia 29 maja 2014r.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY DZIERŻONIÓW NA LATA 2014-2020

URZĄD GMINY DZIERŻONIÓW
Ul. Piastowska 1, 58-200 Dzierżoniów
www.ug.dzierzoniow.pl

Dzierżoniów, maj 2014

Dokument Strategii Rozwoju Gminy Dzierżoniów na lata 2014-2020 został opracowany na podstawie prac warsztatowych zespołu zadaniowego w składzie:

Jolanta Zarzeka – przewodnicząca zespołu

Radosław Michałek – koordynator zespołu

Ewa Chryczyk – członek zespołu

Ryszard Brzeski – członek zespołu

Mariusz Zawiła – członek zespołu

Adam Wolniak – członek zespołu

Bożena Pompa – członek zespołu

Kamila Reszka-Dawid – członek zespołu

Justyna Kaczorowska – członek zespołu

Rafał Kosek – członek zespołu

Elżbieta Rudnicka – członek zespołu

Autorzy opracowania pragną złożyć podziękowania wszystkim osobom, które wzięły aktywny udział w przygotowaniu dokumentu. Szczególne podziękowania za współpracę oraz wielkie zaangażowanie składamy:

Wójtowi Gminy Dzierżoniów – Panu Markowi Chmielewskiemu

Radzie Gminy Dzierżoniów

Sołtysom

Pracownikom Urzędu Gminy

Spis treści

Metodologia prac	4
Diagnoza Gminy Dzierżoniów – uwarunkowania	4
Analiza SWOT	11
Wizja i misja	13
Priorytety, cele strategiczne oraz operacyjne	14
Spójność z dokumentami nadrzędnymi	49
Monitoring i ocena realizacji przyjętej strategii	51
Spis Tabel	52

Metodologia prac

Wójt Gminy Dzierżoniów powołał w listopadzie 2013r. zespół zadaniowy ds. opracowania Strategii Rozwoju Gminy Dzierżoniów na lata 2014-2020 zwaną dalej SR. Przystępując do budowania SR -zespół zadaniowy, w oparciu o posiadane dokumenty oraz wyniki konsultacji społecznych, starał się w możliwie jak największym stopniu poznać otoczenie oraz zrozumieć zachodzące w nim procesy. Szczególny nacisk położono na poznanie problemów, potrzeb oraz oczekiwań mieszkańców. Proces tworzenia niniejszej SR był złożony i obejmował kilka faz, wśród których wyróżnić można:

- 1) fazę planowania działań polegającą na zapoznaniu się ze wszystkimi aktualnymi dokumentami strategicznymi na poziomie kraju, regionu, powiatu oraz gminy, w ramach której dokonano analizy korelacji między lokalnymi dokumentami, a dokumentami wyższego szczebla;
- 2) fazę prac przygotowawczych, która obejmowała m.in. czynności związane z diagnozą obecnego stanu gminy oraz wstępną identyfikacją kluczowych problemów, a następnie wyznaczeniem potencjalnych kierunków rozwoju gminy na lata 2014-2020;
- 3) fazę konsultacji społecznych, mającej na celu poznanie oraz hierarchizację celów i potrzeb mieszkańców gminy;
- 4) fazę pracy warsztatowej - aktywne planowanie warsztatowe polegające na przeprowadzeniu analizy SWOT oraz wstępnym wyznaczeniu priorytetów, celów strategicznych i operacyjnych;
- 5) fazę analizy warsztatów strategicznych;
- 6) fazę ostatecznego wyboru priorytetów, celów strategicznych i operacyjnych;
- 7) fazę konsultowania i uzgadniania dokumentu strategicznego przed ostatecznym zatwierdzeniem dokumentu przez Radę Gminy Dzierżoniów;
- 8) fazę zatwierdzenia SR na lata 2014-2020.

Diagnoza Gminy Dzierżoniów – uwarunkowania

Diagnoza gminy Dzierżoniów została opracowana na podstawie wywiadów terenowych, danych statystycznych oraz obowiązujących dokumentów strategicznych takich jak: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020, Program Rozwoju Bibliotek na lata 2010-2015, Wieloletni Plan Inwestycyjny na lata 2008-2015, Strategia Rozwoju Oświaty na lata 2009-2013, Plan rozwoju i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych na lata 2012-2015, Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2011-2015, Program Wspierania Rodziny na lata 2013-2015, Plan Obrony Cywilnej, Plan ochrony przed powodzią, Plan Zarządzania Kryzysowego, Plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego, Strategia rozwoju energetycznego, Plan Urzędniowo-Rolny, Plan modernizacji i rozwoju urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych na lata 2013-2015, Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Słężanie” na lata 2007-2013, Inwentaryzacja Przyrodnicza Gminy Dzierżoniów, Sołeckie Strategie Rozwoju czy też Program ochrony środowiska. Szczegółowe informacje na temat uwarunkowań gminy Dzierżoniów można odnaleźć w/w dokumentach.

1. Zewnętrzne uwarunkowania rozwoju gminy Dzierżoniów

Do uwarunkowań zewnętrznych mających priorytetowy wpływ na rozwój gminy zaliczono:

- 1) położenie geograficzne i uwarunkowania przyrodnicze: przeważająca część gminy położona jest w obszarze Przedgórze Sudeckiego. Obszar ten charakteryzuje się korzystnymi warunkami klimatycznymi oraz wysoką jakością gleb, co sprzyja rozwojowi rolnictwa. Południowy kraniec gminy obejmuje fragment Gór Sowich, natomiast północny opiera się o Masyw Ślęży. Rejony te o dużych walorach przyrodniczych sprzyjają rozwojowi funkcji turystyczno-rekreacyjnej;
- 2) potencjał miast Dzierżoniów, Bielawa, Pieszyce, Świdnica: położenie gminy w sąsiedztwie w/w zespołów miast spowodowało wytworzenie się ścisłych związków przestrzennych i funkcjonalnych w zakresie komunikacji, usług oświaty, kultury czy opieki medycznej;
- 3) szlaki komunikacji drogowej i kolejowej: gmina położona jest na szlaku ważnych dróg łączących miasto Dzierżoniów z Wrocławiem, Świdnicą, Ząbkowicami Śląskimi, Kłodzkiem i Nową Rudą;
- 4) uwarunkowania historyczne: bogata przeszłość historyczna regionu wyróżniająca się występowaniem cennych zespołów i obiektów zabytkowych tworzy idealne środowisko dla rozwoju kultury czy też turystyki.
- 5) stopa bezrobocia - pomimo sukcesywnego obniżania się liczby bezrobotnych w ostatnich latach, stopa bezrobocia w Powiecie Dzierżoniowskim na luty 2014r. wyniosła 20,6% i była znacząco wyższa od przeciętnej wojewódzkiej wynoszącej 13,7%.
- 6) zmiany struktury ludności oraz ujemne saldo migracji.

2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy

1) Granice administracyjne

Gmina Dzierżoniów leży w południowej części województwa dolnośląskiego. Terytorium gminy znajduje się w centralnej części powiatu dzierżoniowskiego. Graniczy ze wszystkimi gminami powiatu. W jej skład wchodzi 23 miejscowości zorganizowane w 15 sołectw. Centrum administracyjne gminy znajduje się w mieście Dzierżoniów, natomiast centrum usługowe oraz miejsca pracy zlokalizowane są w miastach: Dzierżoniów, Bielawa, Pieszyce, Świdnica, do których promieniście wzdłuż istniejącego układu komunikacyjnego ciągną poszczególne miejscowości. Prognozuje się, że w okresie do 2015 roku gmina osiągnie 99% pokrycie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

2) Struktura użytkowania gruntów

Powierzchnia gminy Dzierżoniów wynosi 14098ha w tym tereny rolne 11188ha, lasy 2134ha, tereny zainwestowane to ok. 569 ha, pozostałą powierzchnię stanowią obszary inne. Na terenie gminy występują głównie gleby bielcowe, gleby pseudobielcowe, gleby brunatne właściwe, gleby brunatne kwaśne i wylugowane, czarne ziemie zdegradowane, mady i gleby glejowe. Zauważa się znaczne zróżnicowanie klas bonitacyjnych gleb (od I do V klasy) przy czym większość gruntów ornych należy do klas bonitacyjnych IIIa, IIIb i IVa. Przewaga gruntów rolnych świadczy o rolniczym charakterze gminy.

3) Charakterystyka zasobów mieszkaniowych

Zasoby mieszkaniowe stanowią na ogół własność prywatną. Występująca na terenie zabudowa w większości stanowi zabudowę siedliskową, kształtowaną na tradycyjnym czworoboku. Uzupełniającą zabudowę stanowi mieszkalnictwo jednorodzinne, z przewagą budownictwa powojennego, o nieszczęśliwych walorach architektonicznych oraz mieszkalnictwo wielorodzinne. Wsie nie mają wyraźnie ukształtowanego założenia ruralistycznego, w większości dochodziło w nich do dość chaotycznej zabudowy związanej z parcelacją nieruchomości, wzdłuż dróg. Największe zaniedbania i konflikty przestrzenne widać we wsi Nowizna, Mościsko, Piława Dolna, gdzie zabudowa bezpośrednio graniczy

z ciekim wodnym. Na badanym terenie mamy do czynienia wyłącznie z budownictwem indywidualnym, głównie mieszkaniowym jednorodzinny. Gmina nie buduje nowych lokali komunalnych. W zasobach Zarządu Gospodarki Komunalnej (ZGK) znajduje się: 7 budynków gminnych z 27 lokalami mieszkalnymi, w tym 1 lokal mieszkalny tymczasowy, 5 lokali socjalnych z tego 2 lokale socjalne w budynkach wspólnot mieszkaniowych i 75 lokali mieszkalnych w 27 budynkach wspólnot mieszkaniowych. Większość lokali zasobu mieszkaniowego ZGK znajduje się w budynkach wybudowanych na przełomie XIX i XX wieku według ówczesnych technologii i standardów. W zdecydowanej większości lokale przedstawiają średni i mały standard wyposażenia, opalane węglem w indywidualnych piecach grzewczych. Obecnie jest więcej oczekujących na lokal mieszkaniowy niż to wynika z możliwości zasobowych ZGK.

3. Uwarunkowania demograficzne

Liczebność społeczności lokalnej, jej struktura oraz dynamika ruchów migracyjnych ma decydujące znaczenie dla rozwoju i przyszłości danej jednostki terytorialnej. Zmiana powyższych wskaźników jest natomiast nierozdzielnie związana ze zjawiskami mającymi miejsce w sferze gospodarczej, w tym zwłaszcza z warunkami panującymi na lokalnym rynku pracy. Ludność gminy Dzierżoniów na dzień 31.10.2013r. liczyła 9295 mieszkańców. W strukturze wiekowej przeważa ludność w wieku produkcyjnym (6683 mieszkańców), natomiast liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosi 1681, a w wieku poprodukcyjnym 931. Ludność zamieszkująca badany obszar posiada korzystny układ struktury demograficznej, ponieważ przeważają w niej osoby w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Należy jednak liczyć się z nieuniknionym wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym, który wynika z poprawy warunków życia oraz lepszej opieki medycznej. Liczba zawieranych małżeństw wprawdzie w 2012 roku wzrosła w porównaniu z rokiem 2011, ale i tak jest niższa niż na Dolnym Śląsku ogółem. Urodzenia żywe w 2012 roku wykazały wartość przewyższającą średnią dla województwa dolnośląskiego, ale stosunkowo duża liczba zgonów powoduje, że w latach 2005-2012 mamy do czynienia z ujemnym przyrostem naturalnym. Kolejnym problemem demograficznym dla gminy, jak i całego powiatu dzierżoniowskiego stanowią migracje, które spowodowane były przede wszystkim względami ekonomicznymi, a duży odsetek osób wyjeżdżających za swój cel wybrał zagranicę, zwłaszcza „stare” kraje członkowskie Unii Europejskiej.

4. Uwarunkowania przyrodnicze

Teren gminy położony jest na południowy zachód od miasta Wrocławia i na zachód od miasta Wałbrzycha, pomiędzy Świdnicą a Ząbkowicami Śląskimi. Większa część gminy leży w granicach przedsudeckiego obszaru Dolnego Śląska. Sołectwa położone na północy gminy leżą w otulinie Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego, który jest częścią Masywu Ślęży, natomiast sołectwa południowe znajdują się na obszarze Gór Sowich, które są częścią Sudetów Środkowych. W morfologii terenu dominują formy górskie. Teren gminy pomimo dużego zróżnicowania morfologicznego, posiada generalnie ujednoliconą budowę geologiczną. Występują tu złoża kopalin pospolitych, jak kruszywa naturalne oraz kamienie drogowe i budowlane, co warunkuje rozwój działalności górniczej. Przeważająca część gminy odwadniana jest przez rzekę Piława stanowiącą oś hydrologiczną gminy o przebiegu SE-NW. Niewielkie fragmenty odwodnione są przez potok Jądkowa należący do zlewni rzeki Nysy Kłodzkiej oraz potok Krzywucha należący do zlewni Ślęży. Górski reżim cieków gminy przejawia się głównie w zmienności przepływów i wodostanów. Charakterystyczne dla tych cieków są wiosenne wezbrania, związane z topnieniem śniegów. Stany wysokie ponadto związane są z nawałnymi deszczami typowymi dla obszarów górskich. Zbiorniki wód stojących to w większości stawy rybne, położone przy zabytkowych pałacach i zamkach. Ponadto w miejscowości Ostroszowice znajdują się zbiorniki retencyjne. Na terenie gminy

największą wartość przyrodniczą posiadają lasy, wszelkiego typu zadrzewienia i zakrzaczenia, ekstensywnie użytkowane łąki i pastwiska, a także cieki i zbiorniki wodne, wraz z ich obudową biologiczną. Lasy pokrywają około 15% powierzchni gminy. Kompleksy leśne są usytuowane głównie na południu (partie podgórskie i górskie Gór Sowich, gdzie głównym gatunkiem lasotwórczym jest świerk), na północy (Wzgórza Kiełczyńskie z dębem, świerkiem, bukiem, sosną, modrzewiem, brzozą) i na wschodzie gminy (fragment Wzgórz Krzyżowych i Wzgórz Gilowskich - dąb, świerk, brzoza, sosna). Na badanym obszarze zlokalizowano 75 stanowisk roślin chronionych. Flora gatunków chronionych liczy 21 gatunków, z 3 klas, 14 rzędów i 15 rodzin. Najuboższe pod względem florystycznym są - dominujące w strukturze użytkowania - pola uprawne, stanowiące około 60% powierzchni. Zlokalizowano 405 stanowisk gatunków zwierząt (miejsc lęgów, żerowania, schronienia, bytowania). Zinwentaryzowana fauna liczy 46 gatunków, z 16 rzędów i 24 rodzin. Zwierzęta rozmieszczone są stosunkowo równomiernie na terenie całej Gminy, za wyjątkiem obszarów intensywnie użytkowanych rolniczo, gdzie koncentracja gatunków rzadkich i chronionych jest najmniejsza. Na terenie gminy Dzierżoniów występują obszarowe formy ochrony przyrody takie jak: Park Krajobrazowy Gór Sowich, Ślezański Park Krajobrazowy, Obszar Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”, Obszar Natura 2000 - „Ostoja Nietoperzy Gór Sowich” PLH020071, Obszar Natura 2000 - „Masyw Śleży” PLH020040, Obszar Natura 2000 - „Wzgórza Niemczańskie” PLH020082.

5. Uwarunkowania kulturowe

Ziemie, na których położona jest gmina Dzierżoniów ze względu na swoje położenie od dawna włączone były w burzliwy nurt historii Dolnego Śląska. Na terenie gminy Dzierżoniów archeolodzy stwierdzili osadnictwo z okresu mezolitu (8000-4500 lat p.n.e.) – stanowiska w Piławie Dolnej oraz neolitu (4500-1800 lat p.n.e.). Stanowiska tzw. kultury ceramiki sznurowej występują w Kołaczowie (przysiółek Uciechowa) i Rostoczniku. W latach 1700-650r. p.n.e. istniało tu także osadnictwo zwane „kulturą łużycką”. W VIII w. ziemie te należały do słowiańskiego plemienia Śleżan. Gmina, podobnie jak cały Dolny Śląsk, na przestrzeni wieków zmieniała swoją przynależność polityczną. W latach 989-990 została ona przyłączona do Polskich Piastów. W 1392r. w ramach Księstwa Świdnicko-Jaworskiego włączona została do Czech. W latach 1469-1490 należała do Węgier, a następnie do czeskiej linii Jagiellonów i kolejno do rodziny Habsburgów, a od 1741r. do pruskich Hohenzollernów. Od roku 1871 do II wojny światowej ziemie, na których znajduje się gmina należały do Niemiec. Pierwsze wzmianki o miejscowościach z obszaru gminy pojawiły się już w XIII-XIV wieku. Dominującymi obiektami zabytkowymi wpisanymi do rejestru i wykazu zabytków pozostają obiekty sakralne oraz zespoły pałacowo-parkowe. Przy parafialnych kościołach zachowały się do dzisiaj zagrody plebańskie, folwarki kościelne oraz budynki mieszczące pierwotnie przykościelne szkoły. Cechą charakterystyczną dla wiejskich kościołów jest sąsiedztwo cmentarzy przykościelnych, które wpisane do wykazu zabytków nadal są czynne i pełnią swoją funkcję. Rejestr zabytków nieruchomości obejmuje 37 obiektów. Rejestr zabytków ruchomych obejmuje wyposażenie w obiektach sakralnych (10 obiektów) , w pałacach i dworach (7 obiektów) oraz budowle cmentarne (12 obiektów). Na szczególną uwagę zasługują zlokalizowane na terenie gminy Dzierżoniów krzyże pokutne, które są swoistą formą małej architektury i zostały wpisane do zabytków ruchomych. Na terenie gminy Dzierżoniów istnieją również liczne stanowiska archeologiczne. Zinwentaryzowano 19 pomników przyrody, wśród nich jest 17 pojedynczych drzew, grupa 8 drzew i jeden pomnik przyrody nieożywionej. Większość pomników jest zlokalizowana w parkach wiejskich (przypałacowych) w Rostoczniku (10 obiektów, w tym jeden grupowy) i Dobrocinie (4 obiekty). Pozostałe zlokalizowane są w Tuszynie (przy szkole), w Nowiźnie (na posesji prywatnej) i w Ostroszowicach (w parkach wiejskich). Na obszarze gminy Dzierżoniów zinwentaryzowano 30 obiektów zieleni kulturowej. Wśród nich znajduje się

8 parków pałacowych, 5 parków dworskich, 1 park zamkowy oraz 15 cmentarzy i jedna aleja wielorzędowa. Dziesięć obiektów wpisano do rejestru zabytków (parki w Dobrocinie, Kiełczynie, Książnicy, Nowiźnie, Ostroszowicach, Owieśnie, Piławie Dolnej, Roztoczniku, Tuszynie, Uciechowie).

6. Uwarunkowania komunikacyjne

Głównym węzłem komunikacyjnym jest miasto Dzierżoniów, przez który przebiega linia kolejowa Katowice-Nysa-Kamieniec Ząbkowicki-Świdnica-Legnica. Przez obszar gminy przebiegają drogi wojewódzkie nr 382 relacji Ząbkowice Śląskie-Piława Górna-Dzierżoniów-Świdnica-Stanowice oraz nr 384 relacji Strzelin-Łagiewniki-Dzierżoniów-Bielawa-Wolibórz. Łączna długość dróg wojewódzkich przebiegających przez teren gminy wynosi ok. 15,97km. Drogi powiatowe stanowią stosunkowo gęstą sieć, ale w większości są to drogi o niskich parametrach klasy L lub nawet D, tylko niektóre posiadają klasę Z. Układ podstawowy sieci dróg powiatowych na który składa się 14 odcinków stanowi łącznie ok. 71,5 km. W okresie 2007-2013 zauważyć można poprawę jakości powiatowej infrastruktury drogowej. Uzupełnieniem dróg powiatowych są drogi gminne, służące głównie rolnictwu, gospodarce leśnej oraz zabudowie mieszkaniowej o parametrach klasy D lub poniżej w większości o nawierzchni gruntowej. Drogi gminne publiczne stanowią łącznie 35,9 km w tym o nawierzchni bitumicznej 26,82km. Poza drogami publicznymi Wójt Gminy zarządza drogami wewnętrznymi i drogami transportu rolnego o łącznej długości około 413 km. Stan dróg publicznych wymaga częściowych remontów i przebudów (wyposażenie w chodniki i ścieżki rowerowe). Ruch rowerowy odbywa się w większości drogami samochodowymi stwarzając zagrożenie bezpieczeństwa. Usługi w zakresie komunikacji lokalnego transportu zbiorowego zlecono gminie Bielawa, która to odpowiada za komunikację na kierunku Dzierżoniów-Piława Dolna oraz Dzierżoniów-Byszów przez Dobrocin, Roztocznik, a także na kierunku Dzierżoniów-Ostroszowice oraz Dzierżoniów-Jodłownik. Mieszkańcy pozostałych miejscowości korzystają z usług PKS lub prywatnych przewoźników. Bez połączeń komunikacji zbiorowej pozostają mieszkańcy Jędrzejowic (ze względu na zbyt małą liczbę mieszkańców).

7. Infrastruktura techniczna

Przeważająca część wsi zaopatrywana jest w wodę z sieci wodociągowej współpracującej z wodociągami zaopatrującymi miasta: Dzierżoniów i Bielawę. Istniejący system wodociągowy zasilany jest z ujęć wód podziemnych i powierzchniowych. Długość sieci wodociągowej to ok. 95,29 km. Część wsi w północnej części gminy posiada sieć kanalizacji sanitarnej, zakończonej oczyszczalnią ścieków zlokalizowaną na terenie wsi Mościsko. Kanalizacja sanitarna występuje również częściowo we wsi Piława Dolna oraz wsi Jodłownik. Długość sieci kanalizacyjnej to ok. 52 km. Pozostała część gminy wyposażona jest w przydomowe oczyszczalnie ścieków bądź szamba. W sieć gazową wyposażone są Piława Dolna, Jodłownik i Ostroszowice. Pozostała część gminy nie posiada sieci gazowej, a mieszkańcy korzystają z rozwiązań indywidualnych np. butla propan-butan. Na terenie gminy brak jest zorganizowanego systemu zaopatrzenia w ciepło. Mieszkańcy korzystają w przeważającej większości z indywidualnych źródeł ciepła znajdujących się w poszczególnych gospodarstwach domowych (ogrzewanie piecove lub etażowe CO) opalanych węglem i koksem. Do produkcji energii cieplnej wykorzystywana jest też energia elektryczna i olej opałowy. Zasilanie terenu gminy w energię elektryczną odbywa się przy pomocy sieci napowietrznych oraz systemem stacji transformatorowych. Główne punkty zasilania znajdują się na terenie miasta Dzierżoniowa (stacja w rej. ul. Kilińskiego oraz stacja Uciechów) i Bielawy. Cały obszar gminy jest objęty systemem zorganizowanego wywozu odpadów. Obowiązki gminy w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi zostały przekazane Związkowi Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego „ZGPD-7”. Rolą władz gminy jest

monitorowanie prac związku pod kątem skuteczności i efektywności. Wszystkie miejscowości na terenie gminy wyposażone są w sieć telefoniczną. Usługi telekomunikacyjne w tym internetowe, świadczone są zarówno przez operatorów sieci przewodowej, jak i bezprzewodowej.

8. Strefa gospodarcza

Gmina sytuuje się na mapie gospodarczej regionu jako typowo wiejska, ze stosunkowo dobrze rozwiniętą strefą produkcyjną. W rejestrze REGON Głównego Urzędu Statystycznego w 2014r. wpisanych było 762 podmiotów z terenu Gminy Dzierżoniów, w tym 24 sektora publicznego i 738 prywatnego. Najwięcej podmiotów (217) odnotowano w sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle. Działające w tym sektorze podmioty koncentrują się głównie na handlu detalicznym i handlu i naprawie pojazdów samochodowych. Kolejną z najliczniej reprezentowanych branż jest sekcja F – Budownictwo: 125 podmiotów oraz sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe: 97 podmiotów. Inne sfery działalności to: rolnictwo, transport i gospodarka magazynowa, działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna czy też działalność finansowa i ubezpieczeniowa. Rolnictwo na terenie gminy stanowi istotną dziedzinę gospodarki lokalnej. Stosunkowo dobre warunki do produkcji rolnej i korzystna struktura obszarowa w porównaniu do innych regionów w kraju, predestynuje tę branżę do podjęcia działań wspierających. Szczególnie istotne wydają się działania w zakresie rozwoju przetwórstwa rolnego, scalania gruntów, unowocześniania bazy produkcyjnej i wprowadzania nowoczesnych metod upraw i hodowli. Mieszkańcy Gminy pracują bądź na jej terenie, bądź dojeżdżają do pobliskich miejscowości. Najistotniejszym problemem lokalnego rynku pracy jest bezrobocie i brak dostatecznej liczby nowych ofert pracy. Bezrobocie na terenie powiatu dzierzoniowskiego znacząco przewyższa bezrobocie dla Polski czy województwa dolnośląskiego. Zauważa się niewykorzystany potencjał turystyczny regionu o znacznych walorach naturalnych i antropologicznych. Brak jest wystarczającej bazy noclegowej, gastronomicznej czy też komunikacyjnej. W zakresie turystyki gmina współpracuje ze Stowarzyszeniem Gmin Ślęzańskich, Stowarzyszeniem „Ślężanie – Lokalna Grupa działania” oraz ze Stowarzyszeniem Turystycznym Gmin Gór Sowich. W obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wyznacza się specjalne strefy aktywności gospodarczej, strefy produkcyjne i usługi komercyjne nieuciążliwe mając na względzie rozwój przedsiębiorczości. Gmina stara się, w miarę możliwości finansowych, wspierać lokalnych przedsiębiorców zarówno poprzez działania infrastrukturalne, jak i aktywną promocję lokalnego biznesu.

9. Strefa społeczna

Mieszkańcy Gminy Dzierżoniów korzystają z opieki zdrowotnej w mieście Dzierżoniów oraz innych, dalszych miejscowościach. Na obszarze gminy znajduje się jedynie Gabinet Lekarski Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Ostroszowicach oraz apteka. Aktualnie na terenie gminy nie działa żaden szpital. Występuje duża liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych, umożliwiających mieszkańcom aktywność sportową i rekreację. Obejmują one zarówno infrastrukturę sportową, jak i place zabaw dla dzieci oraz obiekty rekreacyjne. W gminie organizowane są cykliczne imprezy kulturalno-sportowe tak jak: Tajemnice Wzgórz Kiełczyńskich, Zmagania Sołectw, Piknik Rodzinny, Spotkania z kulturą i historią na zamku w Owieśnie, Nocny Turniej Piłki Nożnej czy też Polska Biega. Bezpieczeństwo publiczne i ochronę ludności zapewniają Komenda Powiatowa Policji w Dzierżoniowie oraz Powiatowa Komenda Państwowej Straży Pożarnej w Dzierżoniowie. Na terenie gminy nie ma posterunku policji, nie funkcjonuje straż gminna. Kolejne kategorie stanowią Ochotnicze Straże Pożarne, Koła Gospodyń Wiejskich oraz stowarzyszenia działające na rzecz poszczególnych wsi i aktywizacji mieszkańców. Na obszarze działa wiele organizacji pozarządowych, szczególnie

dużo podmiotów aktywnych jest w sferze sportu. Organizacje pozarządowe i instytucje publiczne zawiązały „Partnerstwo na rzecz rozwoju gminy Dzierżoniów”, które stanowi efekt pracy, aktywności i zaangażowania lokalnych liderów, stowarzyszeń, instytucji i organizacji. Do kluczowych problemów społecznych w gminie Dzierżoniów należą: bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba oraz starość. Występują również problemy związane z prawidłowym funkcjonowaniem rodzin, problemy uzależnień i przemocy czy też problemy mieszkaniowe i bezdomność. Jednostką zajmującą się pomocą społeczną jest Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Dzierżoniów (OPS), który realizuje również zadania z zakresu świadczeń rodzinnych. Gmina nie posiada na swoim terenie innej, poza OPS, infrastruktury z zakresu pomocy społecznej, jak: domy pomocy społecznej, ośrodki wsparcia, mieszkania chronione, ośrodki interwencji kryzysowej czy jednostki specjalistycznego poradnictwa.

10. Strefa edukacyjno-kulturalna

Zadania z zakresu edukacji i wychowania realizowane są przez funkcjonujące na obszarze gminy placówki oświatowe – szkoły oraz przedszkola. Wszystkie placówki zatrudniają wykwalifikowaną kadrę naukową, a gmina dowozi uczniów do szkół. Odnośnie zmian w zakresie liczby placówek oświatowych to w ciągu ostatnich 10 lat zlikwidowano w gminie jedną szkołę, jednak budynek dalej pełni funkcje publiczne. Uczniowie mogą korzystać z oferty różnorodnych zajęć dodatkowych, a aktywność ta odbywa się w kołach zainteresowań, sekcjach sportowych, na zajęciach świetlicy szkolnej, w organizacjach uczniowskich.

Kluczową rolę kulturotwórczą dla wszystkich mieszkańców gminy spełnia Biblioteka Publiczna Gminy Dzierżoniów z siedzibą w Mościsku, która posiada nowoczesną bazę lokalową w postaci Centrum Bibliotecznego-Kulturalnego. Placówka prowadzi dodatkowo 6 filii. Umożliwia to mieszkańcom korzystanie z biblioteki czy też z bezpłatnego dostępu do Internetu. Biblioteka działa również jako instytucja kultury prowadząc różnorodne kursy, szkolenia czy zajęcia kulturalno-oświatowe. Ważne miejsce w rozwoju kultury odgrywają również centra kulturalno-sportowe oraz świetlice wiejskie położone w poszczególnych miejscowościach, które stanowią miejsca spotkań oraz aktywności kulturalnej, sportowej i rozrywkowej. Na terenie gminy działają zespoły ludowe i muzyczne a lokalni artyści zajmują się m.in. malarstwem, rzeźbiarstwem, haftem, pracami na szydełku i drutach. Mieszkańcy korzystają również z zaplecza kulturalnego ośrodków miejskich takich jak: Dzierżoniów, Bielawa, Świdnica, Wrocław, Wałbrzych. Mają tam m.in. dostęp do: kina, teatru, operetki, muzeów, basenów, ogrodów zoologicznych czy też botanicznych.

Analiza SWOT

SWOT – jedna z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych, służąca do porządkowania informacji. Bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego, jako uniwersalne narzędzie pierwszego etapu analizy strategicznej. Np. w naukach ekonomicznych jest stosowana do analizy wewnętrznego i zewnętrznego środowiska danej organizacji (np. przedsiębiorstwa), analizy danego projektu, rozwiązania biznesowego itp. Technika analityczna SWOT polega na posegregowaniu posiadanych informacji o danej sprawie na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych):

1. **S** (Strengths) – mocne strony: stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obiektu,
2. **W** (Weaknesses) – słabe strony: stanowi słabość, barierę, wadę analizowanego obiektu,
3. **O** (Opportunities) – szanse: stwarza dla analizowanego obiektu szansę korzystnej zmiany,
4. **T** (Threats) – zagrożenia: stwarza dla analizowanego obiektu niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Przeprowadzona analiza uwarunkowań rozwojowych SWOT Gminy Dzierżoniów została opracowana na podstawie: zdiagnozowanej w pierwszej części SR sytuacji społeczno – gospodarczej gminy, wyników ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców, spotkań z organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami, rolnikami oraz na podstawie przeprowadzonych warsztatów. Analizie poddane zostały następujące strefy:

1. Gospodarcza
2. Infrastruktury technicznej i społecznej
3. Środowiska przyrodniczego
4. Społeczna i kulturalna

W sposób szczegółowy wyznaczono dla tych obszarów podstawowe mocne i słabe strony wynikające z uwarunkowań wewnętrznych oraz szanse i zagrożenia wynikające z uwarunkowań zewnętrznych, czyli czynników niezależnych od mieszkańców i władz gminy.

W okresie od 10 grudnia 2013r. przeprowadzono proces ankietyzacji wśród lokalnej społeczności. Wpłynęło 296 ankiet a ich zwrot kształtował się powyżej 60%. Dodatkowo przeprowadzono spotkania warsztatowe z liderami organizacji pozarządowych, przedsiębiorcami, rolnikami oraz sołtysami. Przedmiotowe pozwoliło na wypracowanie rzetelnej analizy SWOT, której wyniki przedstawiono poniżej.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Zaangażowanie społeczne mieszkańców	Stan techniczny dróg i brak chodników
Położenie geograficzne, w tym wysokie walory środowiska przyrodniczego	Wysokie bezrobocie
Rozpoznawalność gminy w regionie i kraju	Dostępność sieci gazowej
Współpraca z sąsiednimi gminami	Niskie dochody własne gminy
Infrastruktura sportowo-rekreacyjna	Gospodarka ściekowa
Obsługa klienta w urzędzie	Rozproszenie terytorialne gminy
Dostępność terenów inwestycyjnych	Melioracje i drogi transportu rolnego
Rolnictwo	Niewystarczający zasób mieszkań komunalnych
Rozwinięta sieć placówek edukacyjnych	Niewielkie wsparcie dla przedsiębiorców
Infrastruktura wodociągowa i teleinformatyczna	Mała ilość miejsc noclegowych i brak oferty dla turystów
	Termomodernizacja, odnawialne źródła energii
SZANSE	ZAGROŻENIA
Dostępność środków Unii Europejskiej, w tym dla przedsiębiorców	Migracja ludzi młodych z obszarów wiejskich
Trend do osiedlania się na terenach wiejskich	Starzenie się społeczeństwa
Poprawa infrastruktury drogowej (obwodnice)	Wzrost bezrobocia
Dostępność miejsc pracy w regionie	Sytuacja gospodarcza kraju, w tym niestabilna polityka podatkowa państwa
Rozwój małej przedsiębiorczości	Niski poziom dofinansowania zadań oświatowych i pomocy społecznej przez państwo
Zapotrzebowanie na usługi turystyczno-rekreacyjne	Zagrożenie powodziowe
Partnerstwo gmin ziemi dzierzoniowskiej	Konkurencyjność atrakcji turystycznych na Dolnym Śląsku
Rozwój rolnictwa ekologicznego	Rosnące natężenie ruchu kołowego
Wzrost zamożności społeczeństwa	
Rozwój społeczeństwa obywatelskiego	
Rozwój przemysłu wydobywczego	

Tabela 1 Analiza SWOT. Źródło: opracowanie własne.

Wizja i misja

Rozwój społeczno-gospodarczy jest to - w myśl definicji - proces pozytywnych zmian ilościowo-jakościowych, dzięki którym w sferze wszelkiej działalności gospodarczej, kulturowej i społecznej oraz stosunków społeczno–produkcyjnych i polityczno–ustrojowych zwiększają się i udoskonalają istniejące zjawiska a także powstają i rozwijają się nowe zjawiska. Zmiany te zachodzą w ujęciu czasowym i przestrzennym. Można więc stwierdzić, że trzonem rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Dzierżoniów jest rosnący popyt na wytwarzane produkty i usługi, przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiego poziomu ochrony środowiska. Aby to osiągnąć, w sytuacji komercjalizacji i globalizacji rynku, konieczne jest podnoszenie konkurencyjności obszaru gminy poprzez oddziaływanie na zmianę struktury gospodarczej i poprawę sytuacji terenu w zakresie produktywności gospodarki, wydajności pracy, tworzenia i absorpcji innowacji, wykształcenia mieszkańców, dochodów mieszkańców oraz ilości i jakości infrastruktury technicznej. Sporządzona diagnoza w kontekście uwarunkowań zewnętrznych pozwoliła na wypracowanie wizji gminy Dzierżoniów w brzmieniu:

Stąd jestem, tu mieszkam, tu chcę żyć.

Pierwszym krokiem w formułowaniu misji jest oczywiście podjęcie się wysiłku wypracowania samej strategii. Poprzez stworzenie spójnego dokumentu wyznaczającego długofalowy rozwój gminy uzyskujemy większą aktywność władz lokalnych i społeczności w ramach teraźniejszych i przyszłych wysiłków na rzecz wspólnoty. Dobrze sformułowana misja musi posiadać cechy, które będą uwzględniały konkretne kierunki rozwoju, marzenia i wyzwania całej społeczności lokalnej oraz w jasny sposób wyrażały: jaki jest nasz cel i co będziemy robić by ten cel osiągnąć. Uczestnicy warsztatów wypracowali następującą misję Gminy Dzierżoniów:

Misją gminy Dzierżoniów jest dalsze stwarzanie warunków do trwałego, zrównoważonego i wielofunkcyjnego rozwoju w poszanowaniu tradycji, przy wykorzystaniu uwarunkowań przyrodniczych, kulturowych i położenia geograficznego.

Priorytety, cele strategiczne oraz operacyjne

Priorytety wyszczególnione w SR wynikają z przyjętej wizji gminy Dzierżoniów do 2020 roku i przeprowadzonej analizy SWOT. Wyodrębniono siedem priorytetów, które są względem siebie równoważne i wzajemnie się uzupełniające:

I. WIELOFUNKCYJNY ROZWÓJ GMINY W OPARCIU O ROLNICTWO I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

II. ROZWÓJ TURYSTYKI POPRZEZ WYKORZYSTANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

III. BUDOWANIE SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO

IV. KOMPLEKSOWE DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA

V. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA, BEZPIECZEŃSTWO ORAZ SPRAWNA

ADMINISTRACJA

VI. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

VII. PARTNERSTWO DLA ROZWOJU

Cel to przyszły stan rzeczy, który chcemy osiągnąć, innymi słowy zamierzenie. Cel wyraża sens istnienia danej jednostki. W odniesieniu do instytucji cel oznacza przedsięwzięcie ustalone w sposób formalny. Cele zawsze wynikają z potrzeb wewnętrznych i zewnętrznych systemu i są konkretyzacją tych potrzeb. Cele powinny być ściśle sformułowane, mierzalne, ambitne, realistyczne i określone w czasie (zasady SMART). Dodatkowo nie mogą się wykluczać. W SR dla każdego z priorytetów sformułowany został cel strategiczny (w perspektywie do 2020 roku), z którego wynikają cele operacyjne. Należy je traktować jako pewną propozycję, otwartą listę przedsięwzięć w danym zakresie, określającą ogólne ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej całej wspólnoty gminy Dzierżoniów w perspektywie długofalowej.

PRIORYTET I - WIELOFUNKCYJNY ROZWÓJ GMINY W OPARCIU O ROLNICTWO I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Cel strategiczny I.1. - Kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Cel strategiczny I.2. – Kształtowanie krajobrazu i ładu przestrzennego na terenach wiejskich

Cel strategiczny I.3. – Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości

Tworzenie warunków do trwałego rozwoju rolnictwa wymaga poszukiwania nowych metod pobudzania i sterowania procesami przemian agrarnych oraz zmiany struktury przestrzennej rolnictwa. Na pierwszy plan wysuwa się tu konieczność racjonalnej gospodarki ziemią oraz restrukturyzacja przestrzeni rolniczej. Przekształcanie przestrzeni rolniczej w skali gminy, to także systemowa realizacja programu rozwoju przestrzenno-gospodarczego, nie tylko z punktu widzenia problematyki rolnej, ale także leśnej, rekreacyjnej oraz wszystkich możliwych i społecznie uzasadnionych sposobów użytkowania ziemi z uwzględnieniem potrzeb (i praw) środowiska, zachowaniem tradycji kulturowych przekształcanych obszarów, kształtowaniem krajobrazu rolniczego itp. Głównym zadaniem tak ukształtowanego celu jest poprawa warunków i jakości życia na wsi. Na jakość tę wpływa wiele czynników powiązanych w system stanowiący jedną całość. Po pierwsze będzie to poziom możliwych do osiągnięcia dochodów. Na drugim miejscu należy natomiast postawić możliwość ich spożytkowania. To zaś zależy już od wyposażenia wsi w urządzenia infrastrukturalne oraz od praktycznych możliwości kontaktowania się mieszkańców wsi ze światem zewnętrznym. Współczesne gospodarstwo rolne powinno być na tyle duże, aby zagwarantować uzyskiwanie realnych dochodów jego właścicielowi. Zabudowania gospodarstwa powinny być wyposażone w podstawowe media oraz posiadać dostęp do internetu. W nowoczesnej wsi drogi powinny być racjonalnie rozmieszczone i utwardzone (także drogi rolniczej obsługi pól). Grunty rolne winny być użytkowane zgodnie z wymogami środowiska. Działki gruntowe i pola powinny mieć uregulowane stosunki wodne (zmeliorowane) oraz odpowiednie wielkości i kształty pozwalające na stosowanie nowoczesnej agrotechniki. Osiedla wiejskie powinny być wyposażone w punkty handlowe, usługowe, obiekty kulturalno-rekreacyjne, a dzieci powinny mieć zapewniony dostęp do edukacji. Równocześnie powinny być zachowane regionalne tradycje kulturowe dotyczące m.in. zagospodarowania przestrzennego, form, estetyki i stylów budownictwa.

Przedsiębiorczość jest uważana za główny czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego oraz kluczowy warunek osiągnięcia konkurencyjności gospodarki kraju. Działania na rzecz poprawy warunków funkcjonowania przedsiębiorstw przyczyniają się do podnoszenia konkurencyjności gospodarki, rozumianej jako długookresowa zdolność do sprostania konkurencji zewnętrznej. Działania realizowane przez gminę na rzecz przedsiębiorstw i przedsiębiorczości ukierunkowane są na stworzenie sprzyjających warunków dla ich rozwoju poprzez m.in. wzmacnianie przewag konkurencyjnych, a w efekcie uzyskanie stabilnego wzrostu gospodarczego w perspektywie długoterminowej. Działania te mają przede wszystkim na celu poprawę dostępu przedsiębiorstw do kapitału, wzmocnienia postaw przedsiębiorczych, instytucjonalne, organizacyjne i finansowe wzmocnienie otoczenia przedsiębiorstw, a także wypełnienie luki informacyjnej poprzez udostępnianie informacji przestrzennej. Realizacja działań przyczyni się do stworzenia bardziej konkurencyjnych przedsiębiorstw, poprawi ich sytuację ekonomiczną oraz zapewni większą możliwość konkurowania zarówno na rynku lokalnym jak i regionalnym. Przyczyni się to z jednej strony do rozwoju gospodarki opartej na wiedzy, a z drugiej strony ułatwi dostęp do kapitału i pobudzi aktywność przedsiębiorstw w zakresie inwestowania. Działania te przyczynią się również do powstawania nowych trwałych miejsc pracy w sektorach gospodarki o największym potencjale rozwojowym.

Cel strategiczny I.1: Kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej		Mierniki osiągnięć celu operacyjnego: 1. Długość zmodernizowanej drogi transportu rolnego 2. Powierzchnia gruntów objętych procesem scalania 3. Długość cieków wodnych objętych konserwacją 4. Powierzchnia gruntów wskazanych do zalesienia 5. Liczba utworzonych spółek wodnych 6. Liczba przeprowadzonych szkoleń z zakresu kreowania przeobrażeń agrarnych		
Cel operacyjny	UZASADNIENIE KIERUNKU INTERWENCJI	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA	JEDNOSTKA MONITORUJĄCA ZE STRONY GMINY	PARTNERZY
I.1.1. Budowa, przebudowa oraz remont dróg transportu rolnego	Drogi transportu rolnego mają zapewnić lepszą dostępność do gruntów rolnych z drugiej strony mają służyć mieszkańcom poszczególnych wsi. Stanowią niezbędny element dla rozwoju gospodarki rolnej, ale także tworzą możliwości dla rozwoju turystyki i rekreacji na terenie gminy. Zgodnie z Planem Urzędniowo Rolnym stan techniczny tych dróg kwalifikowany jest na poziomie złym i średnim.	Gmina Dzierżoniów Powiat Dzierżoniów	Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	JST. Skarb Państwa
I.1.2. Scalanie gruntów	Celem scalenia gruntów jest tworzenie korzystniejszych warunków gospodarowania w rolnictwie i leśnictwie poprzez poprawę struktury obszarowej gospodarstw rolnych, lasów i gruntów leśnych, racjonalne ukształtowanie rozłogów gruntów, dostosowanie granic nieruchomości do systemu urządzeń melioracji wodnych, dróg oraz rzeźby terenu.	Powiat Dzierżoniów Gmina Dzierżoniów	Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska	JST. Skarb Państwa
I.1.3. Odbudowa i konserwacja cieków wodnych oraz urządzeń melioracyjnych	Długość rowów melioracyjnych wynosi w gminie 258,58 km. Ich stan techniczny jest zły (głównie we władaniu osób fizycznych), są porośnięte krzakami i nie spełniają prawidłowo swojej funkcji. Stan przepustów jest średni, w niektórych miejscach są położone wyżej niż urządzenia drenarskie, co sprawia, że woda nie ma odpływu. Niekonserwowane obiekty melioracji szczegółowej powodują straty w uprawach.	Gmina Dzierżoniów	Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska	JST. Skarb Państwa
I.1.4. Zalesianie gruntów rolnych o niskiej wartości dla produkcji rolnej	Interwencja dokonywana jest w celu uporządkowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej, optymalnego wykorzystania gruntów, zagospodarowania nieużytków i terenów odłogowanych oraz gruntów o najniższych klasach bonitacyjnych położonych na stokach o nachyleniu utrudniającym prace polowe. Działania podjęte w tym obszarze zwiększą współczynnik lesistości gminy, który jest niski.	Powiat Dzierżoniów Gmina Dzierżoniów	Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska	JST. Skarb Państwa

<p>I.1.5. Tworzenie i wspieranie spółek wodnych</p>	<p>Interwencja w zakresie tworzenia spółek wodnych ma na celu kompleksowe wykonanie prac konserwacyjnych na urządzeniach melioracyjnych bez względu na stosunki własnościowe. W konsekwencji uregulowane zostaną stosunki wodne co z kolei poprawi warunki produkcji rolnej. Tworzenie tego typu spółek ma na celu zaspokajanie wskazanych ustawą Prawo wodne potrzeb w dziedzinie gospodarowania wodami.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska</p>	<p>JST.</p>
<p>I.1.6. Wspieranie innowacji w rolnictwie, nowych specjalizacji, rolnictwa ekologicznego</p>	<p>Sektor rolny znacznie odstaje od innych sektorów gospodarki w obszarze innowacyjności. Istnieje kilka barier hamujących rozwój innowacyjności w rolnictwie. Sektor ten oparty jest na wykorzystaniu zasobów naturalnych, co już samo z siebie narzuca pewne ograniczenia. Jedną z głównych barier jest strach przed nowością, który jest głęboko zakorzeniony w naturze ludzkiej, zwłaszcza rolnika. Czynnikiem ograniczającym innowacyjność w rolnictwie jest wysoka średnia wieku grupy zawodowej rolników oraz niższy poziom wykształcenia w porównaniu z mieszkańcami miast. Dlatego niezbędnym jest podjęcie działań mających na celu wsparcie innowacyjności w rolnictwie.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska</p>	<p>JST. Skarb Państwa</p>

Tabela 2 Cel strategiczny I.1 Kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Źródło; opracowanie własne.

Cel strategiczny I.2: Kształtowanie krajobrazu i ładu przestrzennego na terenach wiejskich		Mierniki osiągnięć celu operacyjnego: 1. Ilość podjętych uchwał w sprawie zagospodarowania przestrzennego 2. Powierzchnia zagospodarowanych terenów zielonych 3. Powierzchnia terenów zrewitalizowanych / liczba wyremontowanych obiektów z obszarów popegeerowskich i poprzemysłowych 4. Liczba projektów zagospodarowania przestrzeni publicznej / poziom nakładów na utrzymanie czystości miejsc publicznych		
Cel operacyjny	UZASADNIENIE KIERUNKU INTERWENCJI	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA	JEDNOSTKA MONITORUJĄCA ZE STRONY GMINY	PARTNERZY
I.2.1. Aktualizacja dokumentów planistycznych do nowych potrzeb zagospodarowania przestrzennego obszaru	Władze gminy, aby skutecznie prowadzić politykę przestrzenną muszą posiadać aktualne i otwarte na potrzeby lokalnej społeczności Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego oraz Miejsce Planu Zagospodarowania Przestrzennego. Opracowywane dokumenty planistyczne określają na najbliższe lata politykę przestrzenną w zakresie zrównoważonego rozwoju gminy.	Gmina Dzierżoniów	Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	JST. Inwestorzy Skarb Państwa
I.2.2. Wysoka estetyka poszczególnych miejscowości gminy z wyodrębnieniem centrów wsi	W celu pełnego wykorzystania potencjału poszczególnych miejscowości niezbędne jest podjęcie działań mających za zadanie podniesienia estetyki wsi. Przyczyni się to do rozwoju turystyki ale także do poprawy jakości życia samych mieszkańców. Z kolei wyodrębnione centra wsi służyć mają całej lokalnej społeczności. Zaplanowanie wspólnych działań wzmocni więzi społeczne, zwiększy wśród mieszkańców poczucie tożsamości z miejscowością oraz bardziej zidentyfikuje ze swoim miejscem zamieszkania.	Gmina Dzierżoniów	Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	JST. Wspólnoty mieszkaniowe Inwestorzy
I.2.3. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	Na terenie gminy występują obszary popegeerowskie i poprzemysłowe wymagające rewitalizacji. Zainicjowanie działań w tym sektorze ma na celu przywrócenie lub nadanie nowych funkcjonalności zdegradowanym terenom. Interwencja w swoim założeniu ma również ułatwić monitorowanie i koordynowanie działań rewitalizacyjnych prowadzonych w gminie.	Gmina Dzierżoniów	Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	JST. Inwestorzy

I.2.4. Urządzona, uporządkowana i zadbane przestrzeń publiczna	Przestrzeń publiczna, jako obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokajania potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjający nawiązywaniu kontaktów społecznych wymaga szczególnej ochrony, inwestycji i działań konserwujących. Ponadto utrzymanie czystości i porządku w gminach należy do obowiązkowych zadań własnych gmin zgodnie z ustawą z dnia 13 września 1996r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Dlatego też niezbędne jest podejmowanie interwencji w tym sektorze.	Gmina Dzierżoniów	Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska	JST. Stowarzyszenia Organizacje pozarządowe i społeczne
--	---	-------------------	--	---

Tabela 3 Cel strategiczny I.2 Kształtowanie krajobrazu i ładu przestrzennego na terenach wiejskich. Źródło: opracowanie własne.

Cel strategiczny I.3: Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości		Mierniki osiągnięć celu operacyjnego: <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba udzielonych pożyczek przez fundusze wspierające przedsiębiorczość 2. Liczba imprez gminnych, na których promowano lokalne rzemiosło i usługi 3. Liczba planów miejscowych gminy dostępnych poprzez platformę SIP 4. Liczba zarejestrowanych w CEIDG gospodarstw agroturystycznych 5. Liczba utworzonych grup producenckich/związków branżowych 6. Liczba powstałych mikroprzedsiębiorstw 7. Liczba szkoleń z zakresu przedsiębiorczości 		
Cel operacyjny	UZASADNIENIE KIERUNKU INTERWENCJI	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA	JEDNOSTKA MONITORUJĄCA ZE STRONY GMINY	PARTNERZY
I.3.1. Współpraca z organizacjami wspierającymi przedsiębiorczość	Zrównoważony rozwój gospodarczy gminy wymaga współdziałania i współpracy samorządu terytorialnego i gospodarczego w celu stworzenia stabilnej podstawy rozwoju. W tym kontekście samorząd terytorialny i gospodarczy są szczególnego rodzaju instytucjami otoczenia biznesu, które poprzez wspólne działania tworzą warunki sprzyjające rozwojowi przedsiębiorczości i stymulują aktywność gospodarczą i innowacyjną. Ponadto rozwój przedsiębiorczości uzależniony jest od dostępu do kapitału, dlatego też wsparcie instytucji finansowych jest nieocenione.	Gmina Dzierżoniów	Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich	Instytucje finansowe i gospodarcze Inwestorzy JST.

<p>1.3.2. Poprawa konkurencyjności i atrakcyjności miejscowego rzemiosła i drobnych usług</p>	<p>Dążenie do rozwoju gminy wymaga równoległego podejmowania wielu różnych, skoordynowanych i precyzyjnie zaplanowanych czynności. Jednym z nich są właśnie działania mające na celu promocję gospodarczych walorów gminy i jej otoczenia, przy czym chodzi tu zarówno o te walory, które mają charakter naturalny, jak i te, które są wynikiem prac samorządu, podmiotów gospodarczych oraz mieszkańców. Działania te są niezbędne ponieważ nasz sukces gospodarczy, zależeć będzie nie tylko od ilości i jakości owych walorów, ale także od stopnia poinformowania potencjalnych odbiorców o ich istnieniu i o zasadach ich wykorzystywania.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Referat Oświaty Sportu i Turystyki Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich</p>	<p>Inwestorzy Organizacje pozarządowe JST.</p>
<p>1.3.3. Stworzenie systemu zarządzania informacją przestrzenną</p>	<p>System informacji przestrzennej jest to system pozyskiwania, przetwarzania i udostępniania danych, w których zawarte są informacje przestrzenne oraz towarzyszące im informacje opisowe o obiektach wyróżnionych w części przestrzeni. Stworzenie takiego portalu wynika z dyrektywy unijnej INSPIRE oraz przepisów prawa polskiego. System ten zapewni zbiorczą informację na temat m.in. miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, obecnego zainwestowania oraz zapewni dostęp do map katastralnych. Ułatwi to proces inwestycyjni i stworzy jasne warunki do inwestowania na terenie całego powiatu.</p>	<p>Powiat Dzierżoniów Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego</p>	<p>JST. Skarb Państwa</p>
<p>1.3.4. Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych</p>	<p>Pomimo obiecującego startu polskiej agroturystyki dalszy jej rozwój napotykać może na szereg barier, dlatego też wsparcie w tym segmencie jest niezbędne. Owe bariery wynikać będą między innymi ze specyficznych cech współczesnego rynku turystycznego, a mianowicie dużej liczby konkurujących ze sobą podmiotów gospodarczych, znacznego zróżnicowania potrzeb i preferencji nabywców usług turystycznych przy generalnie coraz większych wymaganiach jakościowych oraz dużej zmienności warunków działania, w tym także w zakresie okresowych wahań popytu. Dlatego gmina musi prowadzić aktywną politykę wspierającą rozwój gospodarstw agroturystycznych, w tym promocję, szkolenia i kreowania idei przedsiębiorczości.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich Referat Oświaty Sportu i Turystyki</p>	<p>JST. Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne</p>

<p>I.3.5. Wspieranie organizowania się rolników i przedsiębiorców w grupy producenckie czy związki branżowe</p>	<p>Zrzeszanie się rolników czy przedsiębiorców w grupach producenckich czy związkach branżowych daje lepszą i długotrwałą możliwość rozwoju. Współuczestnictwo w takiej grupie/związku nie jest jednoznaczne z osiągnięciem kolosalnych zysków ze sprzedaży w krótkim czasie, ale umożliwia czerpanie profitów ze sprzedaży produktów po średnio wysokiej cenie w długim przedziale czasu. Przy tego rodzaju działaniu istotna jest też możliwość wymiany doświadczeń czy dobrych praktyk.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska</p>	<p>JST. Skarb Państwa</p>
<p>I.3.6. Rozwój pozarolniczych form działalności gospodarczej</p>	<p>Interwencja ta ma na celu wspieranie zatrudnienia i tworzenie nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich. Działania w tym sektorze mają za zadanie ułatwiać rolnikom różnicowanie działalności w kierunku działalności pozarolniczej oraz tworzenie i rozwijanie mikroprzedsiębiorstw oraz MŚP na obszarach wiejskich. Tworzenie i rozwój działalności gospodarczej w postaci nowych przedsiębiorstw lub inwestycji w działalność pozarolniczą ma zasadnicze znaczenie dla rozwoju i konkurencyjności obszarów wiejskich. Wyzwania, przed którymi stoją mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) na obszarach wiejskich wymagają odpowiedniego poziomu szkolenia technicznego i gospodarczego.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich</p>	<p>JST. Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne</p>
<p>I.3.7. Promowanie idei przedsiębiorczości</p>	<p>Celem głównym projektu jest zwiększenie stopnia samozatrudnienia, stworzenie nowych miejsc pracy, wykreowanie trwałych i konkurencyjnych podmiotów gospodarczych. Gmina może tego dokonywać w różnoraki sposób zarówno poprzez organizację szkoleń, imprez promujących przedsiębiorców i przedsiębiorczość, jak również poprzez tworzenia właściwych warunków do inwestowania na jej terenie i pomoc przy stawianiu „pierwszych kroków” młodym przedsiębiorcom.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich</p>	<p>JST. Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne</p>

Tabela 4 Cel strategiczny I.3 Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Źródło: opracowanie własne.

PRIORYTET II - ROZWÓJ TURYSTYKI POPRZEZ WYKORZYSTANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Cel strategiczny II.1. - Rozbudowa potencjału turystycznego

Cel strategiczny II.2. – Podejmowanie inicjatyw na rzecz rozwoju kultury

Potencjał turystyczny to szerokie pojęcie obejmujące ogół elementów umożliwiających rozwój turystyki na danym obszarze. Wśród nich można wyróżnić elementy strukturalne, związane z czynnikami przestrzennymi oraz funkcjonalne, związane z działaniami podmiotów bezpośrednio i pośrednio zaangażowanych w działalność turystyczną. Obie grupy elementów są niezbędne dla rozwoju turystyki i ich łączne występowanie może przyczynić się do jej rozwoju. Wydaje się jednak, że podstawowe znaczenie mają elementy strukturalne, których katalog obejmuje walory turystyczne czy zagospodarowanie turystyczne obszaru, stanowiące podstawę dla wykreowania regionu jako atrakcyjnego turystycznie. Nie zmienia to faktu, że elementy funkcjonalne pozostają niezbędne w tym procesie, bowiem to od nich zależy, czy wykorzystanie posiadanych zasobów turystycznych (obejmujących zarówno walory turystyczne, jak i infrastrukturę) będzie możliwe i skuteczne. Również po stronie elementów funkcjonalnych leżą działania związane z promocją i kreowaniem pozytywnego wizerunku regionu, które mogą mu zapewnić wysoką pozycję konkurencyjną. Jednakże bazą dla działań podejmowanych przez zróżnicowane podmioty zaangażowane w rozwój turystyki w regionie pozostają elementy strukturalne. Wśród nich wyróżniają się elementy o charakterze przestrzennym, związane z walorami turystycznymi różnego typu i ich zagospodarowaniem oraz elementy infrastrukturalne, umożliwiające potencjalnym turystom dotarcie do regionu i satysfakcjonujące spędzenie czasu. Na bazie zróżnicowanych walorów turystycznych możliwe jest wykreowanie produktów turystycznych skierowanych do konkretnych grup odbiorców związanych np. z turystyką aktywną, wypoczynkową czy kulturową. Infrastruktura regionu z jednej strony jest niezbędna, aby turysta mógł zaspokoić swoje podstawowe potrzeby bytowe, a z drugiej – może stać się podstawą samodzielnych atrakcji turystycznych lub produktów turystycznych dla takich typów turystyki jak turystyka biznesowa czy konferencyjna. Kombinacja występujących w przestrzeni elementów związanych z walorami turystycznymi i infrastrukturą turystyczną oraz paraturystyczną powoduje zróżnicowanie przestrzenne potencjału turystycznego.

Cel strategiczny II.1: Rozbudowa potencjału turystycznego		Mierniki osiągnięć celu operacyjnego: 1. Liczba imprez kulturalnych i podjętych wspólnych inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki 2. Długość nowopowstałych tras rowerowych, szlaków turystycznych 3. Liczba nowych i zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej 4. Liczba akcji promocyjnych wspierających lokalne produkty turystyczne		
Cel operacyjny	UZASADNIENIE KIERUNKU INTERWENCJI	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA	JEDNOSTKA MONITORUJĄCA ZE STRONY GMINY	PARTNERZY
II.1.1. Rozwój istniejących i kreowanie nowych wydarzeń kulturalnych i produktów turystycznych	Wspólnie z partnerami należy podejmować działania służące rozwojowi istniejących i nowych wydarzeń kulturalnych i produktów turystycznych. Trzeba poszukiwać nowych form prezentacji i oddziaływania. Interwencje tego typu doprowadzą do wzrostu zainteresowania tymi wydarzeniami i produktami ze strony mieszkańców oraz turystów odwiedzających gminę.	Gmina Dzierżoniów	Referat Oświaty Sportu i Turystyki Biblioteka Publiczna	JST. Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne
II.1.2. Stworzenie nowych i modernizacja istniejących szlaków turystycznych, tras i ścieżek rowerowych	Cel operacyjny zakłada kompleksowe działania na rzecz podniesienia poziomu atrakcyjności turystycznej regionu. Zrealizowanie go przyczyni się do poszerzenia oferty turystycznej, a tym samym do zwiększenia ilości turystów. Zakres rzeczowy interwencji obejmuje wytyczenie i budowę ścieżek i szlaków rowerowych oraz stworzenie i modernizację szlaków turystycznych.	Gmina Dzierżoniów Powiat Dzierżoniów	Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska Referat Oświaty Sportu i Turystyki	JST. Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne
II.1.3. Budowa i modernizacja infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej	Wykorzystanie walorów przyrodniczych, wypoczynkowych i kulturowych gminy stwarza szansę wykreowania oferty turystycznej skierowanej do osób ceniących aktywny wypoczynek. W ramach działania wspierane będą przedsięwzięcia przyczyniające się do wzrostu atrakcyjności turystycznej, infrastruktury rekreacyjnej i sportowej spełniającej warunki do wykorzystania obiektów sportowych do celów organizacji imprez turystyczno - kulturalnych oraz aktywnych form wypoczynku.	Gmina Dzierżoniów	Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	JST. Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne
II.1.4. Promocja walorów turystycznych	Interwencja ta zakłada poprawę wizerunku gminy oraz rozwój usług turystycznych i gospodarczych poprzez określenie przedsięwzięć promocyjnych niezbędnych do poprawy atrakcyjności, w tym wsparcia dla tworzenia innowacyjnych typów produktów i usług turystycznych oraz tworzenia systemu informacji turystycznej. Działania mają wspierać i wzmocnić promocję we współpracy ze wszystkimi podmiotami.	Gmina Dzierżoniów	Referat Oświaty Sportu i Turystyki Biblioteka Publiczna	JST. Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne

Tabela 5 Cel strategiczny II.1 Rozbudowa potencjału turystycznego. Źródło: opracowanie własne.

Cel strategiczny II.2: Podejmowanie inicjatyw na rzecz rozwoju kultury		Mierniki osiągnięć celu operacyjnego: 1. Liczba zmodernizowanych i wyposażonych placówek kulturalnych 2. Liczba wydanych materiałów promujących dorobek artystyczny lokalnych artystów 3. Liczba zmodernizowanych obiektów o wysokich walorach kulturowych 4. Liczba artykułów promujących gminę 5. Liczba przedsięwzięć o charakterze kulturalnym 6. Liczba miejsc pamięci podlegających konserwacji		
Cel operacyjny	UZASADNIENIE KIERUNKU INTERWENCJI	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA	JEDNOSTKA MONITORUJĄCA ZE STRONY GMINY	PARTNERZY
II.2.1. Budowa i modernizacja obiektów służących rozwojowi kultury	W ramach działania przewidziana jest budowa, rozbudowa, przebudowa, modernizacja i wyposażenie obiektów pełniących funkcje edukacyjne, kulturalne, sportowe i rekreacyjne. Wpłynie to pozytywnie na wzrost jakości życia mieszkańców, podniesienie jakości usług publicznych i kulturalnych.	Gmina Dzierżoniów	Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego Zakład Gospodarki Komunalnej	JST. Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne
II.2.2. Wspieranie działalności artystycznej	Działania przeprowadzone w tym sektorze doprowadzą do promocji lokalnych artystów i wykreowania nowych. Zwiększą rozpoznawalność obszaru gminy i tym samym pozytywnie wpłyną na rozwój turystyki i kultury. Ponadto zapewnią edukację kulturalną środowiska, w szczególności dzieci i młodzieży, zmierzającą do rozwoju zainteresowań i talentów artystycznych, poprzez pracę w zespołach czy kołach zainteresowań.	Gmina Dzierżoniów	Biblioteka Publiczna	JST. Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne
II.2.3. Poprawa stanu technicznego obiektów zabytkowych	Zły stan zabytkowych obiektów znacząco ogranicza możliwość wykorzystania ich jako lokalnej atrakcji turystycznej i promocji miejsca. W świetle dużej destrukcji substancji zabytkowej oraz wieloletniego niedoinwestowania konieczne stało się wykonanie kompleksowych prac remontowo-konserwatorskich aby zahamować proces degradacji obiektów. Zakres rzeczowy interwencji będzie obejmował budowę, przebudowę, rozbudowę oraz zmianę sposobu użytkowania obiektów.	Gmina Dzierżoniów	Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	JST. Skarb Państwa Inwestorzy
II.2.4. Rozwój i promocja oferty kulturalnej	Oferty atrakcyjnego spędzania wolnego czasu motywują turystów do wyboru danego regionu, tworzą nowe segmenty rynku, zwiększają jakość życia mieszkańców poprzez wykreowane propozycje obcowania z wysokiej jakości środowiskiem naturalnym, różnorodną aktywnością fizyczną czy też poznawaniem dziedzictwa kulturowego.	Gmina Dzierżoniów	Referat Oświaty Sportu i Turystyki Biblioteka Publiczna	JST. Organizacje pozarządowe Instytucje

	Gmina Dzierżoniów posiada duży potencjał w zakresie oferty kulturalnej jednakże niezbędne są działania w celu jej wypromowania.			
II.2.5. Kultywowanie tradycji	Celem głównym operacji jest upowszechnianie różnych dziedzin kultury w środowisku lokalnym, pozbawionym szerokiego dostępu do dóbr kultury, a także pokazanie mieszkańcom gminy, powiatu, województwa różnych form upowszechniania kultury ludowej. Działania w tym sektorze mają m.in. za zadanie podtrzymywanie i doskonalenie sztuki kulinarnej, muzykowanie, promowanie i sprzedaż wyrobów rękodzieła ludowego i artystycznego. Szczególnie ważne obszary działalności to także ochrona walorów kulturowych obszarów wiejskich, uczestnictwo mieszkańców wsi w kulturze czy też rozbudzanie zainteresowania czytelnictwem.	Gmina Dzierżoniów	Referat Oświaty Sportu i Turystyki Biblioteka Publiczna	JST. Organizacje pozarządowe Instytucje
II.2.6. Wyeksponowane i utrzymane miejsca pamięci	Wyeksponowane i utrzymane miejsca pamięci mają służyć oddaniu hołdu osobom zasłużonym, zmarłym, przodkom. Mają stanowić centra kulturalne upamiętniające ważne czyny czy zdarzenia. Działania w tym sektorze doprowadzą do podniesienia więzi mieszkańców z miejscowością, wzmocnią postawy aktywne mieszkańców, doprowadzą do poczucia współodpowiedzialności mieszkańców za swoją wieś.	Gmina Dzierżoniów	Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska	JST Organizacje pozarządowe

Tabela 6 Cel strategiczny II.2 Podejmowanie inicjatyw na rzecz rozwoju kultury. Źródło: opracowanie własne.

PIORYTET III – BUDOWA SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO

Cel strategiczny III.1. – Zwiększenie poziomu uczestnictwa obywateli w życiu publicznym

Cel strategiczny III.2. – Wzmacnianie sołectw i organizacji społecznych

Społeczeństwo obywatelskie jest przestrzenią działania instytucji, organizacji, grup społecznych i jednostek, rozciągającą się pomiędzy rodziną, państwem i rynkiem wypełnioną wolną debatą na temat wartości składających się na wspólne dobro, ścieraniem się różnych interesów grupowych oraz dobrowolną aktywnością opartą na współdziałaniu. W istocie jednak to świadomi obywatele są podstawą obywatelskiego społeczeństwa. Niezależne organizacje pozarządowe i aktywne wspólnoty (zarówno te, które opierają się na wspólnym miejscu zamieszkania, jak i te związane z zainteresowaniami swoich członków) są podstawowymi formami, w których przejawia się aktywność obywateli. Aktywność ta nie jest jednak możliwa bez związków z pozostałymi sektorami. Pierwszym z nich jest relacja między obywatelami i tworzonymi przez nich instytucjami a organami publicznymi. W warunkach demokracji relacja ta, choć wyraźnie powinna podkreślać niezależność, odrębność, nie musi być relacją konfliktu. Powinna opierać się na dynamicznej równowadze i partnerstwie. Chcemy zatem gminy otwartej na obywateli, która pozwala obywatelom, organizacjom i wspólnotom podjąć współodpowiedzialność za dobro wspólne, ale i uzyskiwać poprzez demokratyczne mechanizmy wpływ na działalność administracji publicznej. Drugi obszar styku to relacje ze światem gospodarki i rynku. W ramach rynku możliwe i warte wsparcia jest funkcjonowanie sektora ekonomii społecznej, który w swych działaniach, obok parametrów ekonomicznych, uwzględnia wartości solidarności i demokracji. Społeczeństwo obywatelskie jest zjawiskiem bardzo złożonym i próby jego opisu mogą odwoływać się do czterech wymiarów czyli: struktury społeczeństwa obywatelskiego, otoczenia, w którym to społeczeństwo funkcjonuje, wartości, jakie je konstytuują oraz roli (znaczenia) instytucji społeczeństwa obywatelskiego.

Cel strategiczny III.1: Zwiększenie poziomu uczestnictwa obywateli w życiu publicznym	Mierniki osiągnięć celu operacyjnego: <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba inicjatyw wzmacniających Partnerstwo Lokalne 2. Liczba odsłon strony internetowej urzędu gminy w miesiącu 3. Liczba przeprowadzonych konsultacji społecznych i działań z zakresu edukacji obywatelskiej 4. Liczba osób biorących udział w zebraniach wiejskich 5. Ilość spotkań z sołtysami i liderami 6. Powołanie Młodzieżowej Rady Gminy 7. Liczba podjętych inicjatyw międzypokoleniowych 			
Cel operacyjny	UZASADNIENIE KIERUNKU INTERWENCJI	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA	JEDNOSTKA MONITORUJĄCA ZE STRONY GMINY	PARTNERZY
III.1.1. Wzmacnianie Partnerstwa Lokalnego	Współpraca partnerska na poziomie lokalnym wydaje się być czymś naturalnym. W środowisku, w którym często brakuje zasobów na samodzielne działania poszczególnych podmiotów – współpraca partnerska jest jedynym skutecznym rozwiązaniem. Współpraca ta powinna opierać się na zasadzie „RAZEM można WIĘCEJ” i odpowiadać na potrzebę skumulowania wiedzy, doświadczenia i zasobów partnerów we wspólnym celu. Taki sposób działania wyraża zasadę partnerstwa i pozwala na opracowanie wielostronnego i innowacyjnego podejścia do rozwiązywania problemów. Od 2012 roku na terenie gminy funkcjonuje „Partnerstwo na rzecz rozwoju gminy Dzierżoniów”. Działania operacyjne muszą być skierowane na wzmacnianie partnerstwa.	Gmina Dzierżoniów	Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska Referat Oświaty, Sportu i Turystyki	JST. Organizacje pozarządowe i społeczne
III.1.2. Regionalna i lokalna edukacja obywatelska	Rozwój kapitału społecznego na poziomie lokalnym i regionalnym w dużej mierze zależy od skuteczności edukacji obywatelskiej kierowanej do różnych grup mieszkańców, a pozwalającej jednostkom na nabywanie wiedzy i umiejętności podejmowania działań na rzecz swojej społeczności. Tak rozumiana edukacja obywatelska polega na rozwijaniu zainteresowania lokalnymi sprawami publicznymi, dostarczanie wiedzy ale także tworzenie okazji do praktykowania zaangażowania obywatelskiego. W interesie społeczności lokalnej jako całości, powinno być skuteczne wzmacnianie w jednostkach kompetencji pozwalających na bycie aktywnymi, przedsiębiorczymi, świadomymi obywatelami. Rozwój wolontariatu społecznego spowoduje wykorzystanie potencjału mieszkańców poprzez eksploatację ich umiejętności i doświadczenia.	Gmina Dzierżoniów	Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich Referat Oświaty, Sportu i Turystyki	JST. Organizacje pozarządowe i społeczne

<p>III.1.3. Rozwijanie dialogu obywatelskiego jako formy partycypacji w życiu publicznym</p>	<p>Urzeczywistnieniem udziału obywateli w życiu publicznym jest dialog obywatelski rozumiany jako trwałe zinstytucjonalizowane mechanizmy wpływania obywateli na decyzje podejmowane przez administrację publiczną. Służą one m.in. do tworzenia i realizacji skutecznych, efektywnych i użytecznych z punktu widzenia obywatela polityk publicznych. Fundamentem dialogu obywatelskiego jest dostęp obywateli do informacji publicznej i ich udział w konsultacjach społecznych. Dzięki temu obywatele zdobywają wiedzę niezbędną do tego, aby w świadomy i kompetentny sposób wpływać na decyzje podejmowane przez administrację publiczną i ich realizację. Istniejący w gminie mechanizm wymaga ciągłego wzmacniania i upowszechniania.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich</p>	<p>JST. Organizacje pozarządowe i społeczne</p>
<p>III.1.4. Wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej</p>	<p>Podstawą budowania silnego kapitału społecznego jest wzmacnianie więzi opartych na wspólnej tożsamości, jak i otwartość na inne wzorce kulturowe, umiejętność współdziałania i współżycia osób reprezentujących różne wartości, tradycje, normy zachowań i sposoby życia. Z perspektywy rozwoju kapitału społecznego obydwie te postawy są ze sobą silnie związane i warunkowane przez znajomość własnej tradycji, kultury, historii oraz indywidualną kreatywność, otwartość na inspiracje i nowe rozwiązania. Do pełnej realizacji tego celu niezbędne jest współdziałanie wszystkich podmiotów aktywnych w sferze społecznej i kulturowej – podmiotów publicznych, organizacji społecznych, administracji samorządowej, podmiotów prywatnych.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Referat Oświaty, Sportu i Turystyki</p>	<p>JST. Organizacje pozarządowe i społeczne</p>
<p>III.1.5. Kreowanie i wspieranie lokalnych liderów</p>	<p>Celem tego działania jest kreowanie i wspieranie liderów społeczności lokalnych odpowiedzialnych za animowanie swoich wspólnot i posiadających bezpośredni z nimi kontakt, poprzez rozwój ich wiedzy, umiejętności i doświadczeń przydatnych w prowadzeniu działalności społecznej.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich</p>	<p>JST. Organizacje pozarządowe i społeczne</p>
<p>III.1.6. Powołanie Młodzieżowej Rady Gminy</p>	<p>Działanie, które kształtuje kompetencje obywatelskie młodych ludzi, uczy ich jak podejmuje się ważne decyzje dla mieszkańców na poziomie lokalnym i pozwala współdecydować o sprawach ważnych dla młodzieży. Najważniejszym celem istnienia Młodzieżowej Rady Gminy jest zwiększenie zainteresowania młodych ludzi sprawami publicznymi i zaangażowanie na poziomie lokalnym oraz zatrzymanie ludzi młodych na terenie gminy.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich</p>	<p>JST. Organizacje pozarządowe i społeczne</p>

<p>III.1.7. Włączanie seniorów do życia publicznego</p>	<p>„Aktywny senior” to osoba, która dba o swoje zdrowie i formę fizyczną, rozwija swoje pasje, uczestniczy w kulturze, jest wolontariuszem, uczestniczy w organizowanych dla niego zajęciach. Na aktywność osób starszych można jednak spojrzeć też z innej strony - uczestniczenia w życiu publicznym. „Aktywny senior” to ktoś, kto chodzi na sesje rady gminy, zabiera głos w konsultacjach społecznych, interesuje się zmianami w swoim otoczeniu. I tak jak wszystkim obywatelom, także osobom starszym trzeba umożliwić zabieranie głosu w ważnych dla nich sprawach. Włączanie seniorów w rozmaite procesy decyzyjne dotyczące życia publicznego ma same zalety. Dla nich samych oznacza to m.in. zmniejszenie poczucia marginalizacji, które odczuwa wiele osób starszych. Dla samorządu czy władz – to szansa na poznanie punktu widzenia osób, których potrzeby już wkrótce będą potrzebami dominującymi w społeczeństwie. „Aktywny senior” to także, osoba która dzieli się swoim doświadczeniem i umiejętnościami z młodym pokoleniem. Dzięki temu możliwa jest realizacja inicjatyw międzypokoleniowych, które stanowią ogromną wartość dla społeczeństwa obywatelskiego.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Ośrodek Pomocy Społecznej</p>	<p>JST. Organizacje pozarządowe i społeczne</p>
--	--	------------------------------	--------------------------------------	---

Tabela 7 Cel strategiczne III.1 Zwiększenie poziomu uczestnictwa obywateli w życiu publicznym. Źródło: opracowanie własne.

Cel strategiczny III.2: Wzmacnianie sołectw i organizacji społecznych		Mierniki osiągnięć celu operacyjnego: 1. Liczba projektów o charakterze społecznym 2. Ilość organizacji pozarządowych działających na terenie gminy 3. Ilość wsi z przygotowaną ofertą 4. Liczba przedsiębiorstw społecznych działających na terenie gminy 5. Liczba komputerów przeznaczonych dla sołtysów		
Cel operacyjny	UZASADNIENIE KIERUNKU INTERWENCJI	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA	JEDNOSTKA MONITORUJĄCA ZE STRONY GMINY	PARTNERZY
III.2.1. Rozwijanie mechanizmu wspierania inicjatyw sołectkich i obywatelskich	Celem działania jest wzmocnienie potencjału wspólnoty lokalnej i rozwój społeczeństwa obywatelskiego. Funkcjonujący od kilku lat mechanizm wspierania oddolnych inicjatyw obywatelskich spowodował realizację wielu projektów, które najlepiej odpowiadają na potrzeby lokalnych społeczności. Wartość tych projektów wielokrotnie przekracza wysokość udzielonego wsparcia. Świadczy to o skuteczności tego rodzaju wsparcia i przekonuje o zasadności rozszerzenia tego mechanizmu. Zrealizowane inicjatywy sołectkie i obywatelskie powodują poczucie współodpowiedzialności za rozwój lokalny i tożsamości z terenem, co sprzyja budowaniu społeczeństwa obywatelskiego.	Gmina Dzierżoniów	Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich	JST. Organizacje pozarządowe i społeczne
III.2.2. Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych	Celem działania jest rozwój i wzmocnienie potencjału ludzkiego i instytucjonalnego organizacji pozarządowych działających na terenie gminy, poprzez wzrost ich kompetencji liderkich, zwiększenie wiedzy w zakresie prawa, finansów czy źródeł finansowania, a także rozwinięcie umiejętności w zakresie prezentacji działań własnej organizacji, lokalnych problemów i potrzeb w kontaktach z przedstawicielami samorządu.	Gmina Dzierżoniów	Referat Oświaty, Sportu i Turystyki	JST. Organizacje pozarządowe i społeczne
III.2.3. Budowanie oferty wsi, w tym rozwijanie wsi tematycznych	Projekty realizowane na terenie poszczególnych miejscowości powinny służyć wypracowaniu oferty dla jej mieszkańców, ale także dla odbiorców zewnętrznych. Dzięki takiej ofercie wieś rozwija się lepiej pod względem gospodarczym i społecznym. Docelowo oferta wsi ma poprawić byt ekonomiczny jej mieszkańców. Jedną z możliwości budowania oferty jest rozwijanie wsi tematycznych. Wieś tematyczna to wieś, której rozwój podporządkowany jest wiodącej idei, tematowi. Dzięki temu ma swoją specyfikę, staje się jedyna w swoim rodzaju, a w konsekwencji wzrasta jej atrakcyjność i konkurencyjność. We wsi tematycznej dużo łatwiej zbudować ofertę dla odbiorców zewnętrznych, a oferta ta jest kompleksowa.	Gmina Dzierżoniów	Referat Oświaty, Sportu i Turystyki	JST. Organizacje pozarządowe i społeczne

III.2.4. Rozwój przedsiębiorczości społecznej	Przedsiębiorczość społeczna to taki rodzaj działalności, która łączy w sobie cele społeczne i ekonomiczne. Za przedsiębiorstwo społeczne uznaje się działalność o celach głównie społecznych, której zyski w założeniu są reinwestowane w te cele lub we wspólnotę. Ten rodzaj działalności nie jest prowadzony w celu maksymalizacji zysku lub zwiększenia dochodu udziałowców czy też właścicieli. W ramach przedsiębiorczości społecznej działają m.in. spółdzielnie socjalne czy organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą lub statutową odpłatną. Zakres rzeczowy działania obejmuje wsparcie w tworzeniu, rozwijaniu i promowaniu przedsiębiorczości społecznej.	Gmina Dzierżoniów	Ośrodek Pomocy Społecznej Referat Oświaty, Sportu i Turystyki	JST. Organizacje pozarządowe i społeczne
III.2.5. Udostępnianie i ulepszanie infrastruktury dla działań obywatelskich	W celu rozwoju postaw obywatelskich, stworzenia dobrej komunikacji, zwiększenia potencjału organizacji pozarządowych czy też powstania przedsiębiorstw społecznych, niezbędne jest dostarczenie koniecznych zasobów (lokalowych i sprzętowych) do wykonywania tych działań. Dając narzędzia pracy można spodziewać się zwiększenia ilości poszczególnych inicjatyw oraz wzrost ich jakości.	Gmina Dzierżoniów	Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich	JST. Organizacje pozarządowe i społeczne

Tabela 8 Cel strategiczny III.2 Wzmacnianie sołectw i organizacji społecznych. Źródło: opracowanie własne.

PIORYTET IV – KOMPLEKSOWE DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA

Cel strategiczny IV.1. – Potencjał ekologiczny

Polityka ochrony środowiska naturalnego jest dziś traktowana jako nieodłączny element polityki na rzecz trwałego i zrównoważonego rozwoju. Dalszy wzrost gospodarczy, a także dobro mieszkańców - w tym dbałość o ich zdrowie - wymagają stałej troski o stan środowiska. Konieczne jest sukcesywne eliminowanie procesów i działań gospodarczych szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi, promowanie technologii i działań „przyjaznych środowisku” oraz przyspieszanie procesów rekultywacyjnych i przywracających środowisko do właściwego stanu, wszędzie tam, gdzie nastąpiła jego degradacja. Realizacja tych celów nie może jednak ograniczać tempa wzrostu gospodarczego ani powodować powstania napięć społecznych czy zagrożeń ekonomicznych.

Celem polityki ekologicznej winno być wprowadzanie na danym obszarze, w tym przypadku w gminie, ładu ekologicznego. Postulat ładu ekologicznego odzwierciedla polityka ekologiczna państwa, która stanowi dokument oparty na europejskich zasadach ekorozwoju. Lokalna polityka ekologiczna musi być odzwierciedleniem celów i zadań, sposobów ich osiągnięcia określonych w polityce ekologicznej państwa, ale w odniesieniu do danej gminy. Polityka ekologiczna na obszarze gminy powinna więc:

- opierać się na rzetelnej diagnozie głównych problemów ekologicznych gminy,
- wyznaczać priorytety działań w zakresie jakości powietrza atmosferycznego, gospodarki odpadami, ochrony zieleni i obszarów cennych przyrodniczo, gospodarki wodno - ściekowej, ochrony przed hałasem, promieniowaniem elektromagnetycznym itp.,
- określać instrumenty i źródła finansowania przedsięwzięć proekologicznych.

Cel strategiczny IV.1: Potencjał ekologiczny	Mierniki osiągnięć celu operacyjnego: <ol style="list-style-type: none"> 1. Ilość nieruchomości wyposażonych w przydomowe oczyszczalnie ścieków 2. Ilość zlikwidowanych dzikich składowisk odpadów 3. Ilość nieruchomości objętych systemem gospodarowania odpadami 4. Ilość wydanych decyzji rekultywacyjnych 5. Ilość obiektów poddanych termomodernizacji 6. Ilość miejsc objętych formą ochrony 7. Długość wykonanych konserwacji cieków wodnych. 8. Liczba uczestników akcji, konkursów i projektów ekologicznych. 9. Dodatkowa moc energii ze źródeł odnawialnych/Ilość wybudowanych lamp solarnych 10. Ilość wymienionych pieców o niskiej sprawności 			
Cel operacyjny	UZASADNIENIE KIERUNKU INTERWENCJI	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA	JEDNOSTKA MONITORUJĄCA ZE STRONY GMINY	PARTNERZY
IV.1.1. Uporządkowanie i rozbudowa infrastruktury wodno-ściekowej	Na terenie gminy istnieje potrzeba budowy infrastruktury, służącej uporządkowaniu gospodarki ściekowej. Jednym z kierunków rozwiązania tego problemu jest kontynuacja budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. Niski wskaźnik koncentracji odbiorców na 1 km nowowyprowadzonej sieci powoduje, że Gmina ma ograniczone możliwości uzyskania dofinansowania do budowania kompleksowej kanalizacji sieciowej. Jednak tam gdzie jest to ekonomicznie uzasadnione i technicznie możliwe należy rozważyć zastosowanie takiego rozwiązania. Przeważająca część miejscowości zaopatrywana jest w wodę z sieci wodociągowej, tylko niewielki odsetek mieszkańców korzysta ze studni do celów pitnych. Zakres rzeczowy interwencji obejmuje: budowę, przebudowę, rozbudowę, modernizację i doposażenie urządzeń oraz obiektów wodno-ściekowych.	Gmina Dzierżoniów Wodociąg i Kanalizacja Sp. z o.o.	Zakład Gospodarki Komunalnej Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	JST.
IV.1.2. Utrzymane w czystości środowisko naturalne	Jednym z niezbędnych elementów harmonijnego życia człowieka jest funkcjonowanie w przyjaznym i czystym otoczeniu naturalnym. Dla zachowania równowagi pomiędzy osiągnięciami cywilizacji i potrzebą zachowania czystości środowiska naturalnego, ważna jest ekologiczna świadomość. Konieczne jest w związku z tym, sukcesywne eliminowanie procesów i działań gospodarczych szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi, promowanie technologii i działań „przyjaznych środowisku” oraz przyspieszanie procesów rekultywacyjnych i przywracających środowisko do właściwego stanu, wszędzie tam, gdzie nastąpiła jego degradacja.	Gmina Dzierżoniów	Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	JST. Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne

<p>IV.1.3. Monitoring i ewaluacja wdrożonego systemu gospodarowania odpadami</p>	<p>Od lipca 2013r. obowiązuje nowy system gospodarowania odpadami komunalnymi. Gmina Dzierżoniów realizuje to zadanie w ramach Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego. Rolą władz gminy jest monitorowanie prac Związku pod kątem skuteczności i efektywności.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska</p>	<p>JST. Inwestorzy</p>
<p>IV.1.4. Ograniczenie degradacji gleb</p>	<p>Prawidłowy rozwój człowieka jest uzależniony od struktury i składu gleby, która z pożywieniem roślinnym i zwierzęcym dostarcza mu odpowiedniej ilości składniki niezbędne do budowy i właściwego funkcjonowania organizmu. Razem z pożywieniem człowiek pobiera składniki korzystne, jak i niekorzystne dla swego rozwoju. Ekologiczne skutki chemizacji gleby dotyczą nie tylko człowieka, ale całego świata organicznego. Pod pojęciem ograniczenia degradacji gleb należy rozumieć podjęcie działań prawnych, organizacyjnych i technicznych, zmierzających do: minimalizacji erozji wodnej i wietrznej, przeciwdziałania chemicznej degradacji gleb pod wpływem zanieczyszczeń przemysłowych, motoryzacyjnych, nawożenia mineralnego, przeciwdziałania przesuszeniu i zawodnieniu gleb, ograniczenia do niezbędnego minimum technicznych deformacji gruntu i mechanicznego zanieczyszczenia gleby, zachowania gruntów o walorach ekologiczno-produkcyjnych, ograniczenia przejmowania gruntów pod zabudowę techniczną i eksploatację kopalni.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska</p>	<p>JST. Skarb Państwa</p>
<p>IV.1.5. Ograniczenie energochłonności budynków</p>	<p>W źle ocieplonych budynkach - domach, biurach i sklepach marnuje się mnóstwo energii. W Polsce budynki zużywają 40% całości energii, z czego ponad 2/3 na ogrzewanie. Unia Europejska szacuje, że w przeciągu kilku lat w nowo budowanych domach można zredukować zużycie energii na ogrzewanie o 70%. Dlatego tak ważną rolę odgrywają prace termomodernizacyjne.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska</p>	<p>JST. Inwestorzy</p>
<p>IV.1.6. Wyeksponowanie i zabezpieczenie obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo</p>	<p>Wyeksponowanie i zabezpieczenie obszarów cennych przyrodniczo spełnia trzy główne cele i funkcje: funkcję ochronną, polegającą na zabezpieczeniu wartości przyrodniczych i przywróceniu pierwotnej jakości środowiska; funkcję ekologiczną, polegającą na stabilizacji biologicznej środowiska i zapewnieniu warunków przetrwania gatunków organizmów żywych; funkcję dydaktyczną, poprzez pole obserwacji badawczych i przekazywanie wiedzy. Z funkcji tych wynika główny cel, czyli zachowanie najcenniejszych pod względem przyrodniczym, krajobrazowym i kulturowym obszarów gminy.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska</p>	<p>JST. Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne</p>

IV.1.7. Zwiększona retencja wodna	Działania te mają na celu likwidację przyczyn i skutków pogorszenia naturalnych stosunków wodnych poprzez m.in. spowalnianie odpływu wody na terenie całej gminy, minimalizację skutków suszy, przeciwdziałanie powodzi i odtworzenie lub zachowanie istniejących obszarów małej retencji wodnej.	Gmina Dzierżoniów	Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska	JST Skarb Państwa
IV.1.8. Edukacja ekologiczna wśród mieszkańców i turystów	Edukacja ekologiczna wśród mieszkańców i turystów, to kształtowanie odpowiedzialnych postaw promujących dobre nawyki, od oszczędzania energii elektrycznej, wody, świadomego zużycia papieru, selektywnej zbiórki odpadów czy baterii po ograniczenie energochłonności budynków oraz promowania zasad właściwego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest. Wewnętrzne akcje edukacyjne to również pomysł na budowanie więzi wśród mieszkańców i ich tożsamości w oparciu o misję i wizję gminy .	Gmina Dzierżoniów	Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska	JST Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne
IV.1.9. Wprowadzanie rozwiązań innowacyjnych służących poprawie jakości środowiska	W ostatnich latach obserwujemy szybki rozwój technik poboru energii z źródeł odnawialnych (wiatr, słońce, biomasa, geotermia). Dzieje się tak nie tylko z powodu dbałości o środowisko i coraz większej świadomości ekologicznej społeczeństwa. Głównych powodów należy dopatrywać się w ekonomii. Z powodu zawirowań politycznych i ekonomicznych, ceny tradycyjnych paliw kopalnych cały czas rosną. Za to urządzenia do pozyskiwania energii odnawialnej stają się coraz wydajniejsze i tańsze, przez co znajdują się w zasięgu cenowym większej liczby potencjalnych odbiorców.	Gmina Dzierżoniów	Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	JST Skarb Państwa Inwestorzy
IV.1.10. Ograniczenie emisji gazów, pyłów i hałasu	Z uwagi na fakt, że gmina Dzierżoniów położona jest na bardzo cennym terenie przyrodniczym (obszary NATURA 2000, Parki Krajobrazowe) należy dążyć do ograniczenia emisji gazów, pyłów poprzez realizację działań naprawczych wskazanych w „Programie ochrony powietrza dla województwa dolnośląskiego”. Ponadto Dokonywać tego można przez stosowanie nowych metod grzewczych, rozbudowę sieci gazowej, wyprowadzenie ruchu tranzytowego z centrów wsi i przeniesienie go na obwodnice. Działania te poprawią jakość życia mieszkańców, pozwolą zachować nie pogorszone zasoby naturalne, ochronią okoliczną faunę i florę.	Gmina Dzierżoniów	Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska	JST Skarb Państwa

Tabela 9 Cel strategiczny IV.1 Potencjał ekologiczny. Źródło: opracowanie własne.

PRIORYTET V - INFRASTRUKTURA TECHNICZNA, BEZPIECZEŃSTWO ORAZ SPRAWNA ADMINISTRACJA

Cel strategiczny V.1. – Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej

Cel strategiczny V.2. – Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego

Cel strategiczny V.3. – Urząd przyjazny mieszkańcom

Rozwój gminy powinien opierać się między innymi na rozbudowie nowoczesnego systemu transportowego, komunikacyjnego i informacyjnego. Udrożnienie i integracja układu komunikacyjnego oraz zwiększenie dostępności transportowej gminy przyczyni się do poprawy płynności i drożności układów drogowych a tym samym do poprawy bezpieczeństwa. Z kolei działania w zakresie gospodarki wodno-ściekowej oznaczają będą zmniejszenie ilości zanieczyszczeń odprowadzanych do wód i gruntów. Interwencje w segmencie infrastruktury informacyjnej dokonywane m.in. poprzez rozbudowę regionalnej i lokalnej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, a także wyrównanie dysproporcji w zakresie dostępu i wykorzystania Internetu oraz innych Technologii Informacyjnych i Komunikacyjnych (ICT), doprowadzą do zmniejszenia stopy bezrobocia, poprawy jakości życia mieszkańców i lepszej promocji regionu.

Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców jest jednym z podstawowych zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego. Gmina podejmuje nie tylko bezpośrednie działania o charakterze interwencyjnym. Na wzrost poziomu bezpieczeństwa wpływa także realizacja innych zadań samorządu, których celem jest ograniczanie pośrednich przyczyn stanowiących podłoże przestępczości oraz patologii społecznych. Są to np. działania w obszarze edukacji, wychowania, ochrony zdrowia, rozwoju gospodarczego, przeciwdziałania bezrobociu, narkomanii, alkoholizmowi i przemocy w rodzinach.

Współczesny wzorzec administracji samorządowej musi być zorientowany na dobrą obsługę klienta, opierającą się na czytelnych procedurach podejmowania decyzji, dobrej organizacji pracy, wykonywanej przez dobrze przygotowany i etyczny personel. Temat ten wynika z realizacji podstawowych praw mieszkańców, jako członków wspólnoty samorządowej oraz podmiotów gospodarczych.

Cel strategiczny V.1: Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej		Mierniki osiągnięć celu operacyjnego: 1. Długość zmodernizowanych dróg gminnych 2. Liczba wybudowanych obwodnic na terenie gminy 3. Ilość osób korzystających z komunikacji publicznej na terenie gminy/Liczba połączeń komunikacyjnych pomiędzy poszczególną wsią a miastem Dzierżoniów 4. Liczba miejscowości z dostępem do szerokopasmowego Internetu 5. Liczba wsi z dostępem do sieci gazowej		
Cel operacyjny	UZASADNIENIE KIERUNKU INTERWENCJI	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA	JEDNOSTKA MONITORUJĄCA ZE STRONY GMINY	PARTNERZY
V.1.1. Budowa, przebudowa i remont dróg gminnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą	Teren gminy pokryty jest dogodną siecią dróg gminnych, które łączą się bezpośrednio z drogami powiatowymi i wojewódzkimi. Ze względu na fakt, że część dróg gminnych ma charakter tylko dróg utwardzonych i ich stan techniczny jest niezadowalający, należy podjąć szereg działań zmierzających do przeprowadzenia procesów inwestycyjnych. Dodatkowo należy zwiększyć ilość parkingów szczególnie w centrach wsi i przy obiektach publicznych oraz rozbudować i zmodernizować infrastrukturę oświetleniową. Konieczne jest również wyposażenie dróg w chodniki co wpłynie na wzrost bezpieczeństwa w ruchu drogowym i pieszym.	Gmina Dzierżoniów Powiat Dzierżoniów Województwo Dolnośląskie	Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	JST. Skarb Państwa
V.1.2. Wsparcie działań na rzecz budowy obwodnic	Stan infrastruktury drogowej to jedna z największych barier rozwojowych. Usuwanie wąskich gardeł na najważniejszych ciągach komunikacyjnych to działania, które bezpośrednio przyczyniają się do rozwoju gospodarczego regionu. Usprawnianiu ciągów komunikacyjnych oraz poprawie powiązań transportowych poprzez likwidację utrudnień towarzyszą efekty ważne z punktu widzenia mieszkańców. Budowa obwodnic prowadzi do zmniejszenia natężenia ruchu samochodów osobowych i ciężarowych w terenie zabudowanym, a tym samym do zwiększenia bezpieczeństwa i podniesienia jakości życia.	Gmina Dzierżoniów Województwo Dolnośląskie	Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	JST. Skarb Państwa
V.1.3. Doskonalenie systemu komunikacji publicznej	Głównym założeniem interwencji jest poprawa jakości usług w transporcie publicznym z zachowaniem wysokiego stopnia bezpieczeństwa. Realizacja ma przyczynić się do zmiany preferencji przewoźnych osób tak, aby zachęcić do korzystania z usług transportu zbiorowego. W konsekwencji zmniejszeniu ulegnie udział motoryzacji indywidualnej w obsłudze potrzeb przewoźnych.	Gmina Bielawa Gmina Dzierżoniów	Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich	JST. Skarb Państwa

<p>V.1.4. Poprawa dostępu do Internetu i sieci telefonii komórkowej</p>	<p>Sieć IP (tzw. „internetowa”) niewątpliwie jest przyszłością w dziedzinie szeroko rozumianej telekomunikacji. Do niedawna taką sieć rozumieliśmy jako medium dostępu do Internetu, który traktowaliśmy głównie jako możliwość „przeglądania” stron WWW i korzystania z poczty elektronicznej. Oczywiście już dziś Internet to znacznie więcej. Dość wspomnieć nowoczesne wideo-audio-komunikatory, radio IP, IPTV, a w tym telewizję OTT oraz inne formy telewizji otwartej i telewizji VOD, telefonię VoIP i inne usługi. Nieuniknione tendencje w rozwoju szeroko rozumianej telekomunikacji, to dalsze doskonalenie sieci IP (zarówno przewodowych jak i bezprzewodowych) oraz poszerzanie ich geograficznego zasięgu.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich</p>	<p>JST. Skarb Państwa Operatorzy telekomunikacyjni</p>
<p>V.1.6. Wspieranie działań na rzecz rozbudowy i modernizacji sieci infrastruktury technicznej</p>	<p>Celem działania jest poprawa atrakcyjności gminy poprzez wzrost poziomu inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej. Zakres rzeczowy interwencji obejmuje m.in. lobbing i promocję gminy wśród operatorów przesyłowych i dystrybucyjnych (gazu, prądu, telekomunikacji) w celu przekonania ich do rozbudowywania i modernizowania swoich sieci na terenie gminy.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich</p>	<p>IST Operatorzy systemu przesyłowego i dystrybucyjnego</p>

Tabela 10 Cel strategiczny V.1 Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej. Źródło: opracowanie własne.

Cel strategiczny V.2: Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego		Mierniki osiągnięć celu operacyjnego: 1. Długość uregulowanych cieków wodnych 2. Liczba szkoleń o tematyce zarządzania kryzysowego 3. Liczba zakupionego sprzętu dla służb porządkowych i ratowniczych 4. Liczba kolizji i wypadków drogowych		
Cel operacyjny	UZASADNIENIE KIERUNKU INTERWENCJI	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA	JEDNOSTKA MONITORUJĄCA ZE STRONY GMINY	PARTNERZY
V.2.1. Ograniczanie zagrożenia powodziowego	Nowoczesna i skuteczna ochrona przeciwpowodziowa wymaga konsekwentnie prowadzonych, długofalowych i wielokierunkowych działań. Wiąże się to z koniecznością przełamania wielu schematów i kompleksowego spojrzenia na sposób użytkowania rzek i rowów melioracyjnych. Dla rozwiązania problemów, ujawnionych przez kolejne powodzie, konieczna jest ścisła współpraca z innymi JST i instytucjami rządowymi.	Gmina Dzierżoniów	Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	JST. Skarb Państwa
V.2.2. Wzmocnienie systemu zapobiegania zagrożeniom	Stworzenie nowoczesnego systemu alarmowania i ostrzegania ludności o zagrożeniach oraz podniesienie umiejętności reagowania społeczeństwa w sytuacjach kryzysowych będzie stanowiło jeden z istotnych elementów podnoszących poziom bezpieczeństwa mieszkańców gminy Dzierżoniów. Pozwoli to na sprawne zarządzanie w sytuacji kryzysowej a tym samym na zmniejszenie ewentualnych skutków takich zdarzeń.	Gmina Dzierżoniów	Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich	JST. Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne
V.2.3. Wspieranie działalności Straży Pożarnej, Policji oraz innych służb zapewniających bezpieczeństwo	Bezpieczeństwo to jeden ze strategicznych obszarów społecznej odpowiedzialności gminy. Tym samym dobrze wyposażone i sprawnie działające służby to większe bezpieczeństwo nas wszystkich. Dlatego też należy wspierać wszelkie inicjatywy społeczne zmierzające do poprawy bezpieczeństwa publicznego.	Gmina Dzierżoniów	Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich	JST Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne
V.2.4. Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym	Zmniejszenie liczby wypadków, obniżenie liczby zabitych na drogach, ograniczenie ilości ciężko rannych, walka z nadmierną prędkością oraz poprawa bezpieczeństwa pieszych, rowerzystów i motocyklistów – to główne założenia tej interwencji. Gmina Dzierżoniów - w wyniku podjętych działań w tym obszarze - to: bezpieczny człowiek, bezpieczna droga, bezpieczna prędkość, bezpieczny pojazd, skuteczne ratownictwo medyczne i opieka powypadkowa.	Gmina Dzierżoniów	Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich	JST. Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne

Tabela 11 Cel strategiczny V.2 Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego. Źródło: opracowanie własne.

Cel strategiczny V.3: Urząd przyjazny mieszkańcom		Mierniki osiągnięć celu operacyjnego: 1. Liczba zakupionych komputerów do siedziby Urzędu 2. Liczba wdrożonych systemów informatycznych 3. Ilość pracowników skierowanych na szkolenia w ciągu roku 4. Liczba osób korzystających z e-usług online w ciągu roku 5. Nakład finansowy poniesiony na modernizację siedziby UG		
Cel operacyjny	UZASADNIENIE KIERUNKU INTERWENCJI	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA	JEDNOSTKA MONITORUJĄCA ZE STRONY GMINY	PARTNERZY
V.3.1. Modernizacja sprzętu teleinformatycznego w siedzibie urzędu w celu sprawnej obsługi klienta	Sprzęt teleinformatyczny w posiadaniu urzędu jest przestarzały i wymaga wymiany. Interwencja ta usprawni obsługę klienta, podniesie jakość pracy, umożliwi właściwe wykorzystanie zakupionego oprogramowania.	Gmina Dzierżoniów	Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich	Nie dotyczy
V.3.2. Rozwój e-administracji	Intensywny rozwój nowych technologii, Internetu i sieci telekomunikacyjnych umożliwił powstanie nowego podejścia w komunikacji obywateli z urzędem oraz wprowadzenie w tej płaszczyźnie nowych rozwiązań, modeli i usług poprzez elektroniczną administrację publiczną.	Gmina Dzierżoniów	Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich	JST. Skarb Państwa
V.3.3. Szkolenie kadr administracji samorządowej	Podstawowym środkiem rozwoju kadr a zarazem narzędziem zarządzania zasobami ludzkimi jest szkolenie pracowników w ramach organizacji. Proces uczenia się w postaci szkoleń przyczynia się do kształtowania kultury organizacji, która decydująco wywiera wpływ na postawy i zachowania pracowników a tym samym na efektywność urzędu.	Gmina Dzierżoniów	Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich	JST
V.3.4. Transparentność działania administracji	Upraszczając procedury obowiązujące w urzędzie zapewnimy jednocześnie pełną przejrzystość działań samorządu gminnego. Transparentność działania administracji samorządowej decyduje bowiem nie tylko o jej efektywności, ale także zdecydowanie ułatwia kontakt z obywatelami. Usprawni to pracę urzędników, a także pomoże w załatwianiu nawet najbardziej złożonych spraw.	Gmina Dzierżoniów	Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich	JST. Skarb Państwa
V.3.5. Modernizacja siedziby Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych	Ciągła eksploatacja budynku siedziby gminy i jej jednostek organizacyjnych powoduje konieczność dokonywania w nich remontów i bieżących prac konserwacyjnych w celu utrzymania wysokiego standardu obsługi klienta i jakości pracy.	Gmina Dzierżoniów	Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich	Nie dotyczy

Tabela 12 Cel strategiczny V.3 Urząd przyjazny mieszkańcom. Źródło: opracowanie własne.

PRIORYTET VI – POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

Cel strategiczny VI.1. – Pomoc mieszkańcom zagrożonym marginalizacją społeczną

Cel strategiczny VI.2. – Działania na rzecz edukacji i wyrównywania szans dzieci i młodzieży z terenów wiejskich

Cel strategiczny VI.3. – Upowszechnienie sportu i rekreacji

Od kilku lat w strukturze społeczeństwa polskiego obserwuje się postępujące rozwarstwienie ekonomiczne i wzrost dezintegracji społecznej. Podziały te dotyczą już nie tylko dochodów, ale i faktycznego uczestnictwa w życiu społecznym. Rozszerza się skala marginalności społecznej, w której część społeczeństwa nie korzysta z formalnych praw dostępu do instytucji społecznych, takich jak: instytucje pracy, edukacji, kultury i rekreacji czy zabezpieczenia społecznego. Z tymi zjawiskami wiąże się postępująca izolacja społeczna rodzin, które najdotkliwiej odczuwają niedostatek i brak środków do życia (ubóstwo) oraz ich marginalizacja na skutek zamykania się dotychczasowych możliwości rozwoju poprzez pracę czy edukację. Problemy te dotyczą także mieszkańców gminy Dzierżoniów.

Przemiany społeczno-ekonomiczne, które miały miejsce w naszym kraju w ostatnich latach, pogłębiły różnice występujące między miastem a wsią. Na obszarach wiejskich kumuluje się szereg zjawisk ograniczających rozwój jej mieszkańców, w tym ciągle jeszcze niedostateczny poziom wykształcenia, niedostosowanie posiadanego przygotowania zawodowego do potrzeb występujących w danym regionie, niższe aspiracje życiowe, trudniejszy dostęp do rynku pracy. Aktualne uwarunkowania powodują, że procesy decydujące o rozwoju społeczno-gospodarczym mają tendencję do koncentrowania się w ośrodkach silnie zurbanizowanych, gdzie nie występują bariery dostępu do infrastruktury i gdzie wysoko wykwalifikowani pracownicy mają do niej powszechny dostęp i mogą z niej efektywnie korzystać. Zależności te decydują o tym, że obszary wiejskie mają gorsze perspektywy rozwojowe niż ośrodki miejskie.

W rozwiniętych społeczeństwach sport stał się dobrem powszechnym, dostępnym w różnych formach - stosownie do możliwości i zainteresowań obywateli. Dzięki swojej specyfice jest istotnym czynnikiem kształtowania zdrowia, rozwijania nawyków i zachowań prozdrowotnych, a także wartościową formą spędzania wolnego czasu. Z tych względów gmina jest żywotnie zainteresowana rozwojem i upowszechnieniem sportu. Rolą gminy jest przede wszystkim stwarzanie warunków i dbałość o prawidłowy rozwój sportu m.in. poprzez zwalczanie zjawisk patologicznych, kształcenie specjalistów, szkolenie utalentowanej sportowo młodzieży i budowę obiektów sportowych. Tymczasem poziom wydolności i sprawności fizycznej dzieci i młodzieży stale się pogarsza. Jedną z przyczyn tego stanu rzeczy jest niedostatek aktywności ruchowej, wynikający z zaniedbań już na poziomie szkolnego wychowania fizycznego. Znaczny odsetek dzieci i młodzieży jest kierowany na zajęcia korektywno-rehabilitacyjne.

Cel strategiczny VI.1: Pomoc mieszkańcom zagrożonym marginalizacją społeczną		Mierniki osiągnięć celu operacyjnego: 1. Ilość szkoleń z zakresu systemów pomocy społecznej 2. Liczba zatrudnionych osób w ramach aktywnych form zwalczania bezrobocia 3. Liczba projektów dotyczących aktywizacji zawodowej 4. Liczba przedsięwzięć z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii 5. Liczba wniosków o założenie Karty Dużej Rodziny 6. Liczba nowopowstałych lokali socjalnych		
Cel operacyjny	UZASADNIENIE KIERUNKU INTERWENCJI	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA	JEDNOSTKA MONITORUJĄCA ZE STRONY GMINY	PARTNERZY
VI.1.1. Wzmacnianie systemu pomocy społecznej	Działanie to ma na celu poprawę efektywności działań wszystkich instytucji i podmiotów realizujących zadania w obszarze pomocy społecznej dla uzyskania skutecznego wsparcia, umożliwiającego przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych osób i rodzin tego wymagających.	Gmina Dzierżoniów	Ośrodek Pomocy Społecznej	JST. Skarb Państwa
VI.1.2. Organizacja aktywnych form zwalczania bezrobocia	Bezrobocie jest istotnym problemem społeczno-gospodarczym nie tylko w gminie Dzierżoniów, ale również w powiecie czy też województwie. Działania ukierunkowane na jego zwalczanie i zwiększanie zatrudnienia to jeden z najważniejszych celów. Ich realizacja może ograniczyć migrację i poprawić jakość życia mieszkańców.	Gmina Dzierżoniów	Ośrodek Pomocy Społecznej	JST. Skarb Państwa
VI.1.3. Redukowanie zjawisk ubóstwa i marginalizacji	Współcześnie występuje tendencja do wzrostu społecznej ekskluzji, czyli wyłączenia z głównego nurtu życia społecznego. Problem pauperyzacji występuje w określonych grupach społecznych, a w miarę trwania tego procesu, grupy nim dotknięte schodzą na margines życia społecznego. Obszary włączenia społecznego należą do najważniejszych typów obszarów problemowych i wymagają wzmożonego zainteresowania.	Gmina Dzierżoniów	Ośrodek Pomocy Społecznej	JST Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne
VI.1.4. Przeciwdziałanie alkoholizmowi i narkomanii	Patologia społeczna jest zjawiskiem związanym z zachowaniem się jednostek i grup społecznych niezgodnych z powszechnie obowiązującymi normami i wartościami. Zjawisko to zatacza obecnie coraz szersze kręgi i obejmuje coraz młodsze osoby a nawet dzieci. Zaczyna być poważnym problemem społecznym, zwłaszcza w szkołach oraz wśród osób bezrobotnych. Szczególnie niepokojące zjawiska to alkoholizm, narkomania oraz przestępczość, które z czasem decydują o społecznym wykluczeniu i marginalizacji znacznych grup osób. Ponieważ problem staje się poważny i szybko przybiera na sile należy promować prawidłowe wzorce i postawy.	Gmina Dzierżoniów	Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich Ośrodek Pomocy Społecznej	JST. Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne

<p>VI.1.5. Wzmocnienie polityki prorodzinnej</p>	<p>Interwencja ma na celu wspierać dobro rodziny i społeczeństwa. Jej przesłanki tkwią w założeniach światopoglądowych, uznających rodzinę za najważniejszą komórkę w społeczeństwie, która odgrywa podstawową rolę w procesie wychowywania dzieci i młodzieży. Działania będą polegały na próbie tworzenia rodzinom odpowiednich warunków do zdobywania wiedzy, rozwoju, awansu i dobrobytu. Szczególną uwagę należy zwrócić na duże rodziny. Wprowadzenie ulg i innych preferencji pomoże dużym rodzinom w prawidłowym funkcjonowaniu.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Ośrodek Pomocy Społecznej Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich</p>	
<p>VI.1.6. Wspieranie budownictwa socjalnego</p>	<p>Problemy mieszkaniowe wiążą się przede wszystkim z niedostateczną dostępnością mieszkań. Niskie dochody społeczeństwa oraz wysokie koszty budowy nowych mieszkań powodują, że niewielka część społeczeństwa może nabyć mieszkania na warunkach rynkowych. Celem tego działania jest wsparcie w zakresie tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, zwiększenie zasobu lokali oraz pomieszczeń służących zaspokajaniu potrzeb osób najuboższych.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Ośrodek Pomocy Społecznej Zakład Gospodarki Komunalnej</p>	<p>JST. Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne</p>

Tabela 13 Cel strategiczny VI.1 Pomoc mieszkańcom zagrożonym marginalizacją społeczną. Źródło: opracowanie własne.

Cel strategiczny VI.2: Działania na rzecz edukacji i wyrównywania szans dzieci i młodzieży z terenów wiejskich		Mierniki osiągnięć celu operacyjnego: 1. Liczba uczniów w klasach pierwszych szkół podstawowych i gimnazjum \ środki finansowe poniesione na poprawę bazy dydaktycznej 2. Liczba zgłoszeń/pozwoleń budowlanych dotyczących infrastruktury oświatowej 3. Liczba zajęć pozalekcyjnych w placówkach oświatowych 4. Liczba projektów edukacyjnych z zakresu regionalizmu		
Cel operacyjny	UZASADNIENIE KIERUNKU INTERWENCJI	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA	JEDNOSTKA MONITORUJĄCA ZE STRONY GMINY	PARTNERZY
VI.2.1. Monitoring sieci placówek oświatowych oraz efektywniejsze wykorzystanie bazy szkolnej	Jednym z ważnych zadań gminy jest prowadzenie szkół i placówek oświatowych. Duży problem stanowi postępujący niż demograficzny, który sukcesywnie zmniejsza liczbę uczniów w szkołach. Czynnikiem ten ma bardzo duże znaczenie finansowe w funkcjonowaniu wszystkich szkół. Poszczególne placówki mają coraz większe problemy z rekrutacją młodzieży, i pełnym wykorzystaniem potencjału bazy szkolnej. Wymienione powyżej czynniki powodują, że samorząd musi monitorować sieć placówek oświatowych oraz dążyć do efektywniejszego wykorzystania ich potencjału.	Gmina Dzierżoniów	Referat Oświaty, Sportu i Turystyki	JST. Skarb Państwa
VI.2.2. Modernizacja infrastruktury oświatowej i bazy dydaktycznej	Celem operacji jest wzrost dostępności i poprawa warunków kształcenia na poziomie przedszkolnym, podstawowym i gimnazjalnym. Uzasadnieniem podjętego działania jest przekonanie, iż inwestycje w infrastrukturę edukacyjną mają kluczowe znaczenie dla poprawy szans edukacyjnych i rozwoju systemu edukacji na poziomie lokalnym, w kontekście wyrównywania szans pomiędzy dziećmi i młodzieżą z terenów wiejskich i miejskich.	Gmina Dzierżoniów	Referat Oświaty, Sportu i Turystyki Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	JST. Skarb Państwa
VI.2.3. Rozwijanie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych	W obecnych warunkach cywilizacji technicznej poważnym problemem zarówno życia społecznego jak i osobistego szczęścia człowieka jest umiejętnie wykorzystanie czasu wolnego. Stały jego wzrost w ostatnich latach stał się dobrem powszechnym, wielką szansą dla ogólnego rozwoju społeczeństwa. Wzrasta ranga wychowania młodzieży poprzez racjonalne wykorzystanie czasu wolnego, bowiem sposób jego spędzania nie jest dowolny lecz podlega rygorom wychowawczym, kontroli i interwencji dorosłych.	Gmina Dzierżoniów	Referat Oświaty, Sportu i Turystyki	JST. Organizacje pozarządowe i społeczne

<p>VI.2.5. Innowacyjność i regionalizm w edukacji dzieci i młodzieży</p>	<p>Wprowadzenie regionalizmu do treści edukacyjnych to przede wszystkim kształtowanie prawidłowej postawy do małej ojczyzny, którą można nazwać „lokalnym patriotyzmem”. Bardzo istotne jest wydobywanie w procesie edukacyjnym i wychowawczym wartości jakie tkwią w przyrodniczym, kulturowym i społecznym otoczeniu ucznia. Takie podejście powoduje wzrost tożsamości z gminą i miejscem zamieszkania, co w konsekwencji ograniczy zjawisko migracji młodych ludzi. Z kolei innowacyjność w edukacji pozwala na stosowanie nowych rozwiązań i eksperymentów mających na celu rozwój dzieci i młodzieży.</p>	<p>Gmina Dzierżoniów</p>	<p>Referat Oświaty, Sportu i Turystyki</p>	<p>JST. Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne</p>
---	---	--------------------------	--	---

Tabela 14 Cel strategiczny VI.2 Działania na rzecz edukacji i wyrównywania szans dzieci i młodzieży z terenów wiejskich. Źródło: opracowanie własne.

Cel strategiczny VI.3: Upowszechnienie sportu i rekreacji		Mierniki osiągnięć celu operacyjnego: 1. Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej 2. Liczba podpisanych umów na wsparcie działalności stowarzyszeń sportowych 3. Liczba osób korzystających z kompleksu boisk „Moje Boisko –Orlik 2012” 4. Liczba nowo wybudowanych obiektów małej architektury		
Cel operacyjny	UZASADNIENIE KIERUNKU INTERWENCJI	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA	JEDNOSTKA MONITORUJĄCA ZE STRONY GMINY	PARTNERZY
VI.3.1. Modernizacja obiektów sportowo-rekreacyjnych	Upowszechnienie sportu i rekreacji możliwe jest przy posiadaniu odpowiednich obiektów o określonym standardzie. Na terenie gminy znajduje się dużo obiektów sportowo – rekreacyjnych, które w wyniku ich eksploatacji będą wymagały prac konserwacyjnych i doposażenia.	Gmina Dzierżoniów	Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	JST. Organizacje pozarządowe i społeczne
VI.3.2. Wspieranie działalności lokalnych stowarzyszeń sportowych	Działalność lokalnych stowarzyszeń sportowych jest warunkiem niezbędnym dla rozwoju sportu i rekreacji. Zasady, formy i zakres określa „Program współpracy gminy Dzierżoniów z organizacjami pozarządowymi”. Jednym z zadań priorytetowych jest krzewienie kultury fizycznej wśród dzieci, młodzieży i dorosłych.	Gmina Dzierżoniów	Referat Oświaty, Sportu i Turystyki	JST. Organizacje pozarządowe i społeczne
VI.3.3. Świadome uczestnictwo mieszkańców gminy w aktywnych formach spędzania czasu wolnego	Kultura fizyczna, w tym sport, jest atrakcyjną i jednocześnie zdrową formą spędzania czasu wolnego, z której ludzie chętnie i świadomie powinni korzystać. Daje ona możliwość rozwoju osobistego, rozbudza ambicje, pasję, radość życia, doskonali umiejętności społeczne – umiejętność rywalizacji i współpracy w grupie, zapewnia sprawność fizyczną, dobrą kondycję ciała, właściwą postawę.	Gmina Dzierżoniów	Referat Oświaty, Sportu i Turystyki	JST. Organizacje pozarządowe i społeczne
VI.3.4. Atrakcyjna oferta aktywnego spędzania czasu wolnego	Gmina Dzierżoniów dąży do ciągłego rozwijania oferty spędzania wolnego czasu zarówno w sferze sportowej, rekreacyjnej czy też kulturowej. Działania te realizowane są poprzez organizację imprez promocyjnych, kulturalnych, czy też zawodów sportowych przy wykorzystaniu zasobów przyrodniczo-krajobrazowych.	Gmina Dzierżoniów	Referat Oświaty, Sportu i Turystyki Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska	JST. Organizacje pozarządowe i społeczne

Tabela 15 Cel strategiczny VI.3 Upowszechnienie sportu i rekreacji. Źródło: opracowanie własne.

VII - PARTNERSTWO DLA ROZWOJU

Cel strategiczny VII.1. – Intensyfikacja współpracy w ramach partnerstw

Czasy, kiedy to rozwiązywaniem każdego z problemów społecznych i gospodarczych zajmowała się jedna, wyspecjalizowana instytucja, a specjaliści z różnych dziedzin nieraz nie wiedzieli nawzajem o swoim istnieniu, należą bezpowrotnie do przeszłości. W epoce społeczeństwa informacyjnego, w której różnorodne tropy myślowe przeplatają się, zanikają i pojawiają w najmniej spodziewanych miejscach, jedynym sposobem na sprawne działanie społeczne jest podejście całościowe i wieloaspektowe. Aby jednak problemy ujmować całościowo, niezbędna jest współpraca między osobami i organizacjami o różnorodnych zakresach działań. Gdy mówimy o partnerstwie, mamy na myśli współpracę trwałą, efektywną, ukierunkowaną na cele i transfer wiedzy – współpracę, w której podmioty nawzajem się ubogacają, otwierając się na bogactwo doświadczeń innych i na odmienne sposoby myślenia. Partnerstwo jest jedną z podstawowych zasad Unii Europejskiej, a doświadczenia z pierwszych lat obecności Polski w Unii wskazują, iż efektywne wykorzystanie funduszy nie może obejść się bez tej formy współpracy.

Cel strategiczny VII.1: Intensyfikacja współpracy w ramach partnerstw		Mierniki osiągnięć celu operacyjnego: 1. Liczba zrealizowanych projektów w ramach partnerstw JST. 2. Liczba zawartych partnerstw transgranicznych 3. Liczba zrealizowanych projektów w ramach partnerstw z organizacjami pozarządowymi		
Cel operacyjny	UZASADNIENIE KIERUNKU INTERWENCJI	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA	JEDNOSTKA MONITORUJĄCA ZE STRONY GMINY	PARTNERZY
VII.1.1. Współpraca międzygminna, regionalna i krajowa	Cel operacyjny ma za zadanie kreowanie i koordynowanie wspólnych interesów jednostek samorządu terytorialnego oraz administracji rządowej skierowanych na rozwój społeczno-gospodarczy, kulturalny i kształtowanie ładu przestrzennego.	Gmina Dzierżoniów	Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego Referat Oświaty, Sportu i Turystyki	JST. Skarb Państwa
VII.1.2. Współpraca transgraniczna	Współpraca transgraniczna powinna sprzyjać budowie wzajemnych powiązań „ponad granicami” pomiędzy samorządami lokalnymi, instytucjami edukacyjnymi, organizacjami pozarządowymi czy też instytucjami kulturalnymi. Głównym celem jest promowanie współpracy i bezpośrednich kontaktów wspierających rozwój gospodarczy i społeczny oraz ochronę środowiska.	Gmina Dzierżoniów	Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego Referat Oświaty, Sportu i Turystyki	JST. Skarb Państwa Organizacje pozarządowe i społeczne
VII.1.3. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i społecznymi oraz podmiotami gospodarczymi	Gmina Dzierżoniów przykłada szczególną wagę do idei budowania społeczeństwa obywatelskiego, stąd jest otwarta na różnorodne formy współpracy z organizacjami pozarządowymi i społecznymi oraz podmiotami gospodarczymi. Jedną z takich form współpracy stanowi partnerstwo publiczno-prywatne, które jest metodą współdziałania administracji publicznej z partnerami prywatnymi.	Gmina Dzierżoniów	Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego Referat Oświaty, Sportu i Turystyki	JST Organizacje pozarządowe i społeczne

Tabela 16 Cel strategiczny VII.1 Intensyfikacja współpracy w ramach partnerstw. Źródło: opracowanie własne.

Spójność z dokumentami nadrzędnymi

STRATEGIA ROZWOJU GMINY DZIERŻONIÓW NA LATA 2014-2020	STRATEGIA ROZWOJU POWIATU DZIERŻONIOWSKIEGO NA LATA 2014-2020	STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2020
<p>Priorytet I Wielofunkcyjny rozwój gminy w oparciu o rolnictwo i przedsiębiorczość</p> <p>Cel strategiczny I.1. Kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej</p> <p>Cel strategiczny I.2. Kształtowanie krajobrazu i ładu przestrzennego na terenach wiejskich</p> <p>Cel strategiczny I.3. Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości</p>	<p>Priorytet I Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka</p> <p>Priorytet II Poprawa dostępności komunikacyjnej</p> <p>Priorytet III Kapitał społeczny i jakość życia</p> <p>Priorytet IV Atrakcyjna przestrzeń dla spędzania wolnego czasu</p>	<p>Cel 1 Rozwój gospodarki opartej na wiedzy</p> <p>Cel 2 Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej</p> <p>Cel 3 Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP</p> <p>Cel 4 Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa</p> <p>Cel 5 Zwiększenie dostępności technologii komunikacyjno-informacyjnych</p> <p>Cel 6 Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników</p> <p>Cel 8 Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne</p>
<p>Priorytet II Rozwój turystyki i kultury</p> <p>Cel strategiczny II.1. Rozbudowa potencjału turystycznego</p> <p>Cel strategiczny II.2. Podejmowanie inicjatyw na rzecz rozwoju kultury</p>	<p>Priorytet I Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka</p> <p>Priorytet III Kapitał społeczny i jakość życia</p> <p>Priorytet IV Atrakcyjna przestrzeń dla spędzania wolnego czasu</p>	<p>Cel 1 Rozwój gospodarki opartej na wiedzy</p> <p>Cel 3 Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP</p> <p>Cel 4 Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa</p> <p>Cel 5 Zwiększenie dostępności technologii komunikacyjno-informacyjnych</p> <p>Cel 6 Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników</p> <p>Cel 8 Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne</p>
<p>Priorytet III Budowanie społeczeństwa obywatelskiego</p> <p>Cel strategiczny III.1. Zwiększenie poziomu uczestnictwa obywateli w życiu publicznym</p> <p>Cel strategiczny III.2. Wzmacnianie sołectw i organizacji społecznych</p>	<p>Priorytet III Kapitał społeczny i jakość życia</p> <p>Priorytet V Integracja i współpraca</p>	<p>Cel 1 Rozwój gospodarki opartej na wiedzy</p> <p>Cel 5 Zwiększenie dostępności technologii komunikacyjno-informacyjnych</p>

<p>Priorytet IV Kompleksowe działania na rzecz ochrony środowiska</p> <p>Cel strategiczny IV.1 Potencjał ekologiczny</p>	<p>Priorytet III Kapitał społeczny i jakość życia Priorytet IV Atrakcyjna przestrzeń dla spędzania wolnego czasu</p>	<p>Cel 1 Rozwój gospodarki opartej na wiedzy Cel 4 Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa Cel 7 Włączenie społeczne, podniesienie poziomu i jakości życia Cel 8 Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne</p>
<p>Priorytet V Infrastruktura techniczna, bezpieczeństwo oraz sprawna administracja</p> <p>Cel strategiczny V.1. Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej Cel strategiczny V.2. Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego Cel strategiczny V.3. Budowa urzędu przyjaznego mieszkańcom</p>	<p>Priorytet I Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka Priorytet II Poprawa dostępności komunikacyjnej Priorytet III Kapitał społeczny i jakość życia Priorytet V Integracja i współpraca</p>	<p>Cel 2 Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej Cel 4 Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa Cel 5 Zwiększenie dostępności technologii komunikacyjno-informacyjnych</p>
<p>Priorytet VI Poprawa jakości życia mieszkańców</p> <p>Cel strategiczny VI.1. Pomoc mieszkańcom zagrożonym marginalizacją społeczną Cel strategiczny VI.2. Działania na rzecz edukacji i wyrównywania szans dzieci i młodzieży z terenów wiejskich Cel strategiczny VI.3. Upowszechnienie sportu i rekreacji</p>	<p>Priorytet I Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka Priorytet III Kapitał społeczny i jakość życia Priorytet IV Atrakcyjna przestrzeń dla spędzania wolnego czasu</p>	<p>Cel 4 Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa Cel 6 Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników Cel 7 Włączenie społeczne, podniesienie poziomu i jakości życia Cel 8 Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne</p>
<p>Priorytet VII Partnerstwo dla rozwoju</p> <p>Cel strategiczny VII.1 Intensyfikacja współpracy w ramach partnerstw</p>	<p>Priorytet V Integracja i współpraca</p>	<p>Cel 5 Zwiększenie dostępności technologii komunikacyjno-informacyjnych</p>

Tabela 17 Spójność przyjętych priorytetów z dokumentami nadrzędnymi. Źródło: opracowanie własne.

Monitoring i ocena realizacji przyjętej strategii

Monitoring i ewaluacja są koniecznymi elementami procesu planowania strategicznego. Gromadzenie danych, ich analiza i interpretacja pozwalają ocenić stopień realizacji SR oraz wprowadzić ewentualne zmiany i korekty. Dlatego też SR nie może stanowić dokumentu zamkniętego.

W związku z powyższym efekty oddziaływania realizowanych celów strategicznych oceniane będą na podstawie monitoringu, procesu systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji, zapewniających sprawne zarządzanie programami i projektami rozwojowymi. Na podstawie wskaźników osiągnięć, w oparciu o przekazywane w ramach systemu monitorowania informacje, oceniany będzie postęp realizacji strategii oraz skuteczność wdrażanych projektów. Identyfikowanie wszelkich nieprawidłowości związanych z wdrażanymi działaniami, pozwoli na szybkie reagowanie i podejmowanie odpowiednich kroków naprawczych.

Za monitorowanie przebiegu i sposobu realizacji działań wskazanych w programach i projektach rozwojowych wyznaczonych w SR, odpowiedzialne będą poszczególne referaty urzędu oraz jednostki organizacyjne gminy, zajmujące się w określonych obszarach wdrażaniem strategii.

Aby monitoring był w pełni skuteczny musi być sformalizowany. W tym celu powołany zostanie przez Wójta Gminy Dzierżoniów zespół zadaniowy ds. realizacji SR.

Realizacja strategii monitorowana będzie w następujący sposób:

1. Raz do roku każdy referat urzędu lub jednostka organizacyjna składając sprawozdanie z wykonania zadań za dany rok przypisze do zadania cel operacyjny jaki dane zadanie realizuje. Zespół zadaniowy ds. realizacji strategii dokona analizy sprawozdań i, w razie potrzeby, wskaże obszary, w których należy intensyfikować działania zmierzające do realizacji poszczególnych celów operacyjnych.
2. Kompleksową ocenę stopnia wdrożenia strategii zespół zadaniowy przeprowadzi w następujących terminach:
  - czwarty kwartał 2017r.
  - czwarty kwartał 2020r.

Z ww. oceny zespół sporządzi raport.

W trakcie okresu realizacji SR mogą pojawić się liczne zmiany we wszystkich sferach ujętych w diagnozie gminy. Zmiany te spowodowane będą zarówno stopniową realizacją celów zawartych w strategii, jak też wywołane będą niezależnymi czynnikami zewnętrznymi. W związku z powyższym konieczna może się okazać aktualizacja SR. Ocena potrzeby i zakresu aktualizacji należeć będzie do zespołu ds. realizacji SR. Jeżeli zespół uzna, że następuje konieczność wprowadzenia zmian podejmie działania mające na celu aktualizację Strategii. Wszystkie wprowadzone zmiany powinny być dokonywane kompleksowo, a nie na zasadzie pojedynczych poprawek.

Spis Tabel

Tabela 1 Analiza SWOT	12
Tabela 2 Cel strategiczny I.1 Kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej	17
Tabela 3 Cel strategiczny I.2 Kształtowanie krajobrazu i ładu przestrzennego na terenach wiejskich.....	19
Tabela 4 Cel strategiczny I.3 Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.....	21
Tabela 5 Cel strategiczny II.1 Rozbudowa potencjału turystycznego	23
Tabela 6 Cel strategiczny II.2 Podejmowanie inicjatyw na rzecz rozwoju kultury	25
Tabela 7 Cel strategiczne III.1 Zwiększenie poziomu uczestnictwa obywateli w życiu publicznym	29
Tabela 8 Cel strategiczny III.2 Wzmacnianie sołectw i organizacji społecznych	31
Tabela 9 Cel strategiczny IV.1 Potencjał ekologiczny.....	35
Tabela 10 Cel strategiczny V.1 Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej.....	38
Tabela 11 Cel strategiczny V.2 Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego	39
Tabela 12 Cel strategiczny V.3 Urząd przyjazny mieszkańcom.....	40
Tabela 13 Cel strategiczny VI.1 Pomoc mieszkańcom zagrożonym marginalizacją społeczną.....	43
Tabela 14 Cel strategiczny VI.2 Działania na rzecz edukacji i wyrównywania szans dzieci i młodzieży z terenów wiejskich	45
Tabela 15 Cel strategiczny VI.3 Upowszechnienie sportu i rekreacji	46
Tabela 16 Cel strategiczny VII.1 Intensyfikacja współpracy w ramach partnerstw	48
Tabela 17 Spójność przyjętych priorytetów z dokumentami nadrzędnymi	50